

REFLECTIE BELEEF

TIJDSCHRIFT VOOR religie en spiritualiteit
NUMMER 2, JAARGANG 8, ZOMER 2011

In dit nummer o.a.:

Dichter bij het
paradijs

Het Tijdperk
van Kali

De Derde
Doorbraak

Opinies over 2012”

Kritische recensie
van Swaabs boek
“Wij zijn ons Brein”

COLOFON

REDACTIE:

Lambèrt de Kwant, hoofdredacteur
Van de Veldelaan 862
1816 PX Alkmaar
Tel: 072-5119619
E-mail: adekwant@upcmail.nl

Mgr P.O.Baaij
Frits Moers, eindredacteur

REDACTIEADRES:

Waterinkweg9
8151 AJ Lemelerveld
Tel: 0572-302503
E-mail: flg.moers@planet.nl

PENNINGMEESTER:

Bankrekening: 73.24.53.690;
Postbank: 302100
tnv VKK/CKB, te Amersfoort

LAYOUT:

Rudolf H. Smit

OMSLAGILLUSTRATIE:

Maria in een glas-in-lood raam

DRUK:

Drukkerij Van Asselt,
Lemelerveld

VOOR ABONNEMENTEN:

Zie het Redactie-adres

JAARABONNEMENT:

€ 17,50 (voor niet-kerkleden)

De redactie houdt zich het recht voor artikelen in te korten, te redigeren – zo nodig in overleg met de auteurs – of te weigeren. De inhoud van de artikelen vertolkt niet noodzakelijkerwijs de standpunten van de VKK in Nederland of die van de redactie. Elke auteur schrijft op persoonlijke titel, tenzij er aangegeven is dat er sprake is van een officieel kerkelijk document.

Copyright © Vrij-Katholieke Kerk in Nederland. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder de uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgeefster van dit tijdschrift.

Sluitingsdatum voor het herfstnummer 2011:

1 september 2011

Het herfstnummer verschijnt half oktober 2011

ISSN 1574-2776

Website VKK: www.vkk.nl

REFLECTIE,

voortzetting van *VK-Visie* jaargang 76, is het tijdschrift van de Vrij-Katholieke Kerk in Nederland en verschijnt vier keer per jaar, onder auspiciën van de regionair bisschop van de VKK in Nederland.

Reflectie, Tijdschrift voor Religie en Spiritualiteit Nummer 2, jaargang 8, zomer 2011

Inhoud van dit nummer:

1. Woord vooraf; In Memoriam: Mgr Maurice Warnon
2. Dichter bij het Paradijs (Ojas.Th. de Ronde)
6. Het Tijdperk van Kali (Wayne Garfield)
9. De Derde Doorbraak (Johan Pameijer)
11. Een gebed (Mary Jane de Moraaz Imans)
12. Rubriek: de opinie van ... (Aat-Lambèrt de Kwant)
16. Kritische recensie boek "Wij zijn ons Brein" (Jim van der Heijden)
19. Film: Eindelooz Bewustzijn (Aat-Lambèrt de Kwant)
20. Over het Leven van:
Geloven is samengaan van hart en ziel (Thea van Laak)
Een heilige, heelmakende energie ervaren
in je diepste wezen (Marianne Bakker)
22. Become the Sky (Mevlana Rumi)
Dans in de Leegte (Lydia Schaap)
24. Twee nieuwe priesters geïnterviewd (Aat-Lambert de Kwant)
26. Boekeninfo
28. Vanmorgen zag ik door de kieren (gedicht van Neeltje Maria Min)
29. Wie zonder zonde is... (Carla Brinksma)

Woord Vooraf

Dag lezers! — Een zonnig zomernummer? Een themanummer zoals aangekondigd in ons voorjaarsnummer? Dat laatste lijkt er misschien op, maar een themanummer in de zin van het besluit van 12 maart jl. is dit nog niet. Een eerste “thema” wordt nog overwogen, evenals de wijze van invulling daarvan in Reflectie. We streven ernaar dat rond te krijgen voor het herfstnummer in oktober.

Of dit nummer inhoudelijk zonnig is, kunt u best zelf wel bepalen. Opmerkelijk is wel, dat er – zonder ook maar enige afspraak gemaakt te hebben – een aardig aantal inzendingen zich richten op eenzelfde “thema”! Dat hangt blijkbaar “in de lucht”. U kunt ook dat zelf wel benoemen bij en na het lezen daarvan.

We openen dit nummer met een ‘In Memoriam’. In ons vorige nummer, dat toen immers al naar de drukker was, konden we nog net de melding inlassen (in een klein kadertje) van het overgaan van onze voorzittend bisschop mgr. Maurice Warnon. Na een korte herdenking aan Mgr. Maurice en een dankwoord, namens de gehele familie, van zijn echtgenote Joan, geeft onze regionaris informatie over de opvolging van Mgr. Maurice, naar de stand van zaken op 11 juni jl. (toen dit blad ingevuld moest zijn).

Dan nog wat zakelijke puntjes: denken de abonnees **niet**-kerkleden er nog eens aan, voor zover van toepassing, het abonnementsgeld voor 2011, ad €17,50 over te maken aan de penningmeester CKB/VKK.NI ? (Zie colofon).

Ook nog een correctie inzake ons vorige nummer. In het artikel “Compassie” is door herschrijving een fout geslopen. Op blz. 25 staat in het begin van de 2de alinea: Als ingewijde in de Soefi-orde biedt Karen Armstrong ...”. Daar moe(s)t staan: “Als ingewijde in de Soefi-orde vindt uw recensente, dat ...”.

Tenslotte: willen inzenders van kopij er rekening mee houden dat sluitingsdatum kopij 1 september is?

Echt belangrijk, nu er naast “thema-artikelen” bekeken moet worden wat wel / niet nog in ons blad past qua ruimte (en inhoud natuurlijk).

Met vriendelijke groet, Frits Moers, eindredacteur.

* * *

In Memoriam: Mgr. Maurice Warnon

Op 23 maart 2011 overleed op 73-jarige leeftijd in Renlies (België) onze Voorzittend Bisschop mgr. Maurice Warnon.

Bisschop Maurice werd op 7 april 1976 in Naarden door mgr. A.H. van Brakel (toentertijd regionaris van de gezamenlijke Nederlands-Belgische kerkprovincie) tot bisschop gewijd voor België. Enkele jaren later werd België een zelfstandige kerkprovincie met bisschop Maurice als regionaris. In 1979 emigreerde hij naar de U.S.A., maar omdat hij voor zijn werk regelmatig naar België moest komen, bleef hij ook de bestuurder van de Belgische kerkprovincie. Sinds 15 augustus 2005 vervulde hij — als opvolger van mgr. Tom Degenars z.g. (NL) — de functie van Voorzittend Bisschop van onze Kerk.

Mgr. Maurice beschikte over een fenomenale, niet te evenaren diepgaande kennis van de theosofie, esoterie en de geschiedenis van onze Kerk. Wij zijn hem dankbaar voor alles wat hij voor onze Kerk als gemeenschap én voor de mensen daarbinnen heeft betekend. Moge het eeuwige Licht hem blijven begeleiden in zijn nieuwe leven. (priester F.A. Kouwe).

***

Dankbetuiging

Lieve zusters, broeders en vrienden, Mede namens de leden van onze familie, mijn zonen, hun echtgenotes en kinderen, wil ik u hartelijk bedanken voor uw aanwezigheid, uw bezoeken, bloemen, mooie kaarten, troostende brieven, boodschappen en telefoongesprekken bij het overlijden van onze geliefde echtgenoot, vader en grootvader Maurice Warnon.

Hij heeft ons geïnspireerd op onze levensweg. Hij zal zijn pad voortgaan als een strijder van het Licht. — Joan.

Van onze Regionaris

✠ Peter O. Baaij

Over de opvolging van bisschop Maurice Warnon z.g.

“The office of Presiding Bishop”, zo wordt het ambt van voorzittend bisschop in de Engelse taal genoemd, is na het overlijden van bisschop Maurice Warnon direct waargenomen door de Zweedse bisschop Sten-Bertil Jacobson. Over deze waarneming is besloten in de Algemene Bisschoppelijke Synode (ABS) van 2009. Mgr. Sten-Bertil is in anciënniteit en ervaring de ‘oudste’ bisschop. Dat is dus een logische keuze.

Bekend was, dat mgr. Sten-Bertil, om persoonlijke redenen, het ambt slechts zou waarnemen om ervoor te zorgen dat er een nieuwe Presiding Bishop kan worden gekozen.

Na het overlijden van mgr. Maurice bestaat de ABS van onze Kerk uit 11 bisschoppen. Van hen zijn er drie 75 jaar of ouder en vier die minder dan één jaar het ambt van bisschop bekleeden. Twee grenzen die aan dat ambt verbonden werden.

Zo is in de Algemene Bisschoppelijke Synode van 2009 o.a. besloten dat de ‘Presiding Bishop’ op de leeftijd van 75 jaar zal aftreden. Nu de keuze gemaakt moet worden voor een nieuwe Voorzittend Bisschop, blijkt echter, dat kennelijk voldoende bisschoppen de keuze hebben laten vallen op één van de bisschoppen van 75 of ouder. Dat betekent, dat het besluit van 2009 heroverwogen zal moeten worden. Daarvoor is opnieuw een stemtermijn van dertig dagen ingesteld om dat eerdere besluit van de ABS ongedaan te maken. Deze termijn eindigt op 14 juni 2011.

Bij de definitieve invulling van dit nummer van ‘Reflectie’ (11 juni 2011) was daar nog geen uitsluitel over. We wachten de verdere ontwikkelingen dus nog af.

* * *

Dichter bij het Paradijs

De esoterische betekenis van het huwelijk tussen Jezus en Maria Magdalena (dl. I)

Ojas Th. de Ronde MA

Hoe is het gesteld met de rollen van mannen en vrouwen in onze postmoderne wereld? Zijn we de weg kwijt? Of krijgen we nu juist een kans om ons leven in te richten zoals we zelf willen? Niemand zegt meer hoe het moet in de liefde. Je mag zelf keuzes maken. In onze postmoderne wereld lijkt alles vrij. Dat kan beangstigend zijn. Het kan je ook de kans geven relaties echt diepgang te geven vanuit de innerlijke bron.

Voor mij werd dat perspectief eens duidelijk toen ik de beroemde esoterische opera van Mozart, *Die Zauberflöte*, meemaakte. Was het door de muziek, het verhaal, de spelers? Ik weet het niet. Maar plotseling zag ik hoe twee gelouterde mensen tot een religieuze diepgang in hun relaties konden komen, die ik eerder niet voor mogelijk had gehouden. In de weken daarna vielen de rolmodellen waar ik mee opgevoed was, de oude dominante Adam en zijn zondige partner Eva, aan diggelen. Het bleken beelden uit een oude nachtmerrie. En uit mijn onderbewuste kwamen nieuwe inspirerende beelden. Studie van de theologie verdiepte dit. En langzamerhand begreep ik dat deze nieuwe beelden te maken hadden met gnostische kennis over Jezus en Maria Magdalena.

Twee kernen van het Ene

Uit de bronnen die de laatste eeuwen ontdekt zijn en vooral uit de gnostische Nag Hammadi geschriften blijkt immers dat Jezus, zoals alle mannen in die tijd, gehuwd is geweest. En wel met Maria Magdalena. Dit huwelijk moet een bijzondere relatie van openheid en gelijkwaardigheid geweest zijn, want uit genoemde bronnen blijkt dat Jezus, dwars tegen het cultuurpatroon van zijn tijd in, de vrouw en het vrouwelijke volkomen gelijk stelde aan de man en het mannelijke. Hij onderkende immers als geen andere de twee polen van het Ene, de mens met al zijn dimensies als beeltenis van God.

Zo was de mens in oorsprong, in het Paradijs, door God bedoeld, en zo beleefde Jezus dat ook met zijn geliefde Maria Magdalena. Het mannelijke en vrouwelijke zijn in de ogen van Jezus twee kernen van het ene leven waar het goddelijke doorheen straalt. Verschillend, maar gelijkwaardig. In mijn vorig artikel⁽¹⁾ heb ik dat nader uitgewerkt.

We zijn dit lange tijd vergeten, maar momenteel mogen wij meemaken dat er een gezonde kentering plaatsvindt. Op alle mogelijke terreinen. Ook op het gebied van relaties komt de uitsluitend mannelijke dominantie, zoals die in de monotheïstische godsdiensten gesymboliseerd werd door de patriarch Adam, in diskrediet en zoekt men naar alternatieven. Verschillende feministische golven hebben hier impulsen voor gegeven. Maar ook diepere esoterische wijsheid hierover wordt momenteel door de Westerse mens weer als een bevrijdend inzicht toegejuicht. Dat ervoer ik toen ik *'Die Zauberflöte'* bijwoonde.

Die Zauberflöte

Het begin van deze magische opera is overweldigend, een strijd op leven en dood. Tamino, de mooie jongeman met zijn rijke gevoelsleven, wordt aangevallen door de oerslang en

verliest in de strijd al zijn patriarchale pijlen. Hulpeloos staat hij nu tegenover de slang die volgens de traditionele joods-christelijke traditie symbool staat voor verleiding en zondeval, maar die tegelijkertijd volgens de aloude esoterische tradities ook symbool staat voor de krachten van de aarde, voor de cycli van geboorte, dood en wedergeboorte. Krachten waartoe vrouwen meer toegang hebben dan mannen.

Tamino raakt verward, zingt zijn angst uit voor het al te vrouwelijke en valt bewusteloos. Wat zal er gebeuren? Drie vrouwen komen op, dienaressen van de Koningin van de Nacht, die de slang haar gif ontnemen. Tamino wordt niet doodgebeten maar kan zijn queeste beginnen. De initiatie kan beginnen. Hij gaat zijn ware Zelf ontdekken. Hoe? Volgens het script van de opera: alleen als hij gelouterd wordt van zijn ego-bewustzijn en zijn eveneens gelouterde bruid Pamina vindt.

Deze initiatie vindt niet plaats zonder beproevingen. De omgeving is vergiftigd. Er is vijandschap tussen de Koningin van de Nacht, die nog herinnert aan het oude matriarchaat, en Sarastro, die zich als priester inkapselt in zijn mannenbroederschap en het einde van het patriarchaat verbeeldt. Hij zingt immers Pamina nog toe dat zij zich in haar hart moet laten leiden door haar man.

Maar het jonge paar Tamino en Pamina vinden in de beproevingen van het leven een andere weg. In de diepste duisternis die de Koningin van de Nacht maar kan creëren, ontdekken zij dat de belangrijkste verbinding alleen maar die met het goddelijke kan zijn. Dan alleen kan de identificatie met hun oude ego-bewustzijn worden losgelaten. De oervrouwelijke Pamina blijkt hier meer gevoelig voor dan Tamino, maar uiteindelijk ontdekken ze beiden dat dit hun geboorterecht is.

Als ze dat onderkennen, kunnen ze hand in hand de Tempel ingaan voor hun laatste initiatie. Dan wordt het jonge paar toegezongen met de woorden die het mysterie van gelouterde man en vrouw op sublieme wijze onthullen: *'Mann und Weib und Weib und Mann, reichen an die Gottheit an.'*

Een glimp van het goddelijke

Deze opera maakte veel indruk op mij. Bij thuiskomst maakte ik de volgende notitie:

'Terwijl ik dit schrijf, klinken nog de rijke melodieën van 'Die Zauberflöte' in mij na. Ook de staande ovatie die de spelers kregen. Alsof iedereen op dat moment voelde dat hier bezongen werd hoe mensen gelouterd kunnen worden van egoïsme en haat en zo in een liefdesrelatie een glimp van het goddelijke kunnen manifesteren.'

Wat is de oude, orthodoxe theologie over relaties in een huwelijk dan armoedig. Daar is spiritualiteit ingekaderd in een dogmatiek waarin de directe verbinding van het goddelijke met het aardse onmogelijk wordt gemaakt. Seksualiteit leidt hierin ook maar een bedroevend bestaan. Het is iets heel aards en – in wezen – zondig, omdat hierdoor, zoals de kerkvader Augustinus het eens formuleerde, de erfzonde wordt doorgegeven. Daarom is seksualiteit altijd verdacht. Je mag er niet van genieten. Hoogstens gebruiken voor de voortplanting. En daarbij is de man de baas. Zoals de oude Adam die zijn vrouw altijd terecht kan wijzen, omdat die hem verleid heeft. Wat een ellendige wereld is hier geschapen voor mannen en vrouwen. Dit kunnen we toch niet meer volhouden!

Deze Adam en Eva hebben ons ver van het paradijs gebracht. Waarom kunnen we niet, ook in onze seksualiteit, het goddelijke tot uitdrukking brengen? Heeft Jezus dat verboden? Stond Jezus als man boven de vrouw? Ik lees er niets over in de bronnen die over hem spreken. Integendeel, als ik de gnostieke bronteksten over het oerchristendom lees, vind ik minstens een gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen. En ook verwijzingen naar een totaal andere beleving van seksualiteit. Met name als het gaat om de relaties tussen Jezus en Maria Magdalena. Die lijken, als gelouterde mensen, veel meer op Tamino en Pamina dan op de versleten archetypen van Adam en Eva. Het wordt tijd de relatie van Jezus en Maria Magdalena opnieuw te onderzoeken. Misschien brengt ons dat dichterbij het paradijs.

De zondige Eva

Mijn verdere studie van de bronteksten van het christendom bracht het volgende aan het licht: het geestelijke groeiproces van de gnostische christenen bestond eruit om het vrouwelijke en mannelijke in zichzelf te integreren en zo de dualiteit te overstijgen en het koninkrijk van God in het dagelijkse leven te realiseren. In het dagelijkse leven uitte zich dit in de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen. Men had eerbied voor het vrouwelijke in alle aspecten en zag het vrouwelijke en mannelijke als twee polen van het Ene.

Helaas vond dit geen genade in de ogen van de andere stroming van het vroege christendom, de orthodoxen. Zij creëerden een rationeel, mannelijk christendom, waarin God ver weg geduwd werd en waarin alleen mannelijke priesters nog konden bemiddelen tussen God en deze zondige wereld. Niemand kon God op een andere manier meer benaderen.

Lucas van Leyden: Adam & Eva

In de vierde eeuw won deze stroming het pleit en werd het orthodoxe christendom door Constantijn tot staatsgodsdienst benoemd. Het gevolg daarvan was eeuwenlang een grote verschraving van het spirituele leven, waarin met name de seksualiteit onderdrukt werd en zeker geen poort meer mocht zijn naar het goddelijke.

Met name de orthodoxe kerkvaders hebben hierin de toon gezet. Als zij over mannen en vrouwen spraken, dan probeerden zij duidelijk te maken dat de man, zoals eens Adam, van het goede pad afgehouden werd door de vrouw, de erfgename van Eva.

Zo beet de kerkvader Tertullianus ⁽²⁾, die ook bij andere gelegenheden geen goed woord over had voor de vrouw, zijn vrouwelijke toehoorders in een preek eens toe: *‘Nog leeft Gods oordeel, ook in deze tijd nog, over jullie sekse voort en daarom kan het niet anders dan dat ook jullie schuld voortleeft. Jullie zijn de poort die de duivel toegang biedt, jullie hebben het zegel van de boom geschonden, jullie hebben het eerste goddelijke gebod genegeerd en jullie zijn het ook die de man – die de duivel angst had aan te vallen – hebben verleid. Jullie hebben ook het beeld van God, de man, op een al te gemakkelijke wijze vernietigd en wegens jullie ongehoorzaamheid, die de dood betekende, moest zelfs de Zoon van God sterven.’* ⁽³⁾

Vrouwelijke energie: opgehemeld en verguisd

De orthodoxie, die steeds sterk rationele en mannelijke trekken vertoonde, voelde natuurlijk wel dat men hiermee een geloof creëerde waarin het vrouwelijke – waar ieder toch behoefte aan heeft – zo geen plaats kreeg. Men zocht een tegenbeeld voor de zondige Eva en vond dat in Maria, de moeder van Jezus. Toen in de vierde eeuw van onze jaartelling, in het Westen de kerkvaders de kerkelijke geloofsleer gingen formuleren, en Jezus de nieuwe Adam werd genoemd, werd Maria, de maagdelijke moeder van Jezus, de nieuwe Eva. Niet als Magna Mater, de vruchtbare moeder van alle mensen, maar als maagdelijke moeder van Jezus Christus die met de Vader en de Geest verenigd werd in een Drie-eenheid. In het orthodoxe christendom kwam zo ook de nieuwe Eva, als ‘Moeder van God’, buiten de mensheid te staan en werden de mensen teruggeworpen in een zondige staat waaruit alleen Jezus Christus hen nog kon verlossen. Zijn Moeder Maria werd daarbij de Grote Voorspreekster.

Maar terwijl de Moeder van Jezus op deze manier steeds meer werd opgehemeld (letterlijk), vond er wat betreft Maria Magdalena, de Geliefde van Jezus, een omgekeerde beweging plaats. In het oerchristendom genoot zij oorspronkelijk nog groot aanzien als de levensgezellin van Jezus en diens belangrijkste leerlinge, de vrouw die het Al kende. Maar in de tijd van de kerkvaders werden er geen kerkmoeders meer geduld en werd Maria Magdalena steeds meer verguisd. Van een relatie tussen Jezus en Maria Magdalena kon geen sprake meer zijn. Toch werd zij ook in de canonieke evangeliën nog herhaaldelijk genoemd. Wat was dan haar identiteit? In 591, tijdens een preek van Paus Gregorius de Grote in de San Clemente verklaarde hij dat zij dezelfde was als de zondares, waar de evangelist Lucas over sprak. Dat werd meteen hot news in de orthodoxe wereld en daarmee was haar lot voor de komende eeuwen bezegeld. Pas in 1969 verklaarde de toenmalige paus dat dit een vergissing was van zijn grote voorganger. Maar toen was het leed al geschied. Eeuwen lang heeft het officiële christendom zo geleden onder een verschraalde spiritu-

aliteit waarin de behoefte aan vrouwelijke energie alleen geconcentreerd kon worden op de buitenwereldse Maagd Maria, de Moeder van God.

Patriarchale angsten

Dat had ook grote gevolgen voor de beleving van de seksualiteit. Uit mijn jeugd herinner ik me nog hoe meisjes op de huishoudschool het voorbeeld van de maagdelijke Moeder Maria werd voorgehouden. De meisjes werden er soms wanhopig van, omdat daarbij ook nog verteld werd dat het natuurlijk beter was om altijd maagdelijk te blijven, maar als het dan anders moest om kinderen te krijgen, zou dat vergeven worden. Maar Eva was altijd zondig.

Pas later begreep ik hoe dit samenhang met een lange geschiedenis van seksuele onderdrukking die door de kerkvaders tot officiële ideologie werd verklaard, maar zijn wortels al had in de eeuwen daarvoor⁽¹⁾. Toen ik hierover tijdens mijn doctoraalstudie theologie een scriptie maakte, kwam ik – hier kort samengevat – bij het volgende uit.

De kerkvaders die de herauten waren van het christendom als staatsgodsdienst, waren bang voor het vrouwelijke en lieten dat ook herhaaldelijk merken in hun preken en toespraken. Voor hen waren het mannelijke en rationele, dat zich uitdrukte in discipline, wetten en regels en in een krachtige hiërarchie de belangrijkste waarden. Feesten, muziek, dansen en ook seksualiteit werden als iets ongepast en laagstaands beschouwd. Veel kerkvaders gruwden van seksualiteit. Waarom? Al in de Griekse wereld waren er filosofen die meenden dat in seksualiteit de rationele kracht van de man verloren ging, omdat hij zich in de seksuele daad moest overgeven aan het ongewisse van de vrouwelijke energie.

Dit speelde ook bij de intellectuele kerkvaders. Maar die vonden er nog een theologische reden bij: seksualiteit zou de zonde in de wereld hebben gebracht. De kerkvader Augustinus had dat de ‘erfzonde’ genoemd, de zonde die door Adam en Eva in de wereld is gekomen en die ieder mens erft van zijn ouders op het moment dat hij geconcipieerd wordt in de seksuele daad. Daarmee had Augustinus, die zich na een wild leven vol seksuele uitpattingen bekeerde tot het christendom, een theologisch argument. Vol valse trots kon hij dan ook schrijven in zijn Soliloquia dat *‘zijn mannelijke geest zover gestegen was dat het liefkozen van een vrouw hem alleen nog maar naar beneden kon halen.’*⁽⁴⁾

Later zal ook de kerkleermeester Albertus de Grote in zijn ‘Questiones de animalibus’ in alle ernst durven verklaren: *‘De vrouw is minder geschikt voor de zedelijkheid dan de man. De vrouw bevat namelijk meer vloeistof dan de man... en is daarom meer beweeglijk. Zij is onbestendig en nieuwsgierig en kent geen trouw. De vrouw is een mislukte man en bezit, vergeleken met de man, een defecte en foutieve natuur.’*⁽⁵⁾ Later zou dit ook door de veelgeroemde kerkleermeester Thomas van Aquino worden herhaald: de vrouw is een ‘*mas occasionitus*’, een man die nog niet tot ontwikkeling is gekomen en daarom onvolledig en onvolwaardig is.⁽⁶⁾

Deze opvattingen over erfzonde, seksualiteit en minderwaardigheid van de vrouw, die de officiële leer werden, hebben eeuwenlang mannen en vrouwen uit balans gebracht en diepe wonden aangebracht in de westerse cultuur. Niet alleen bij vrouwen, ook bij mannen die hun mannelijkheid zo leerden ophefelen dat een open en liefdevolle relatie van gelijkwaardigheid met een vrouw niet meer mogelijk was. Het heeft eeuwen-

lang beschadigde generaties opgeleverd die hopeloos vergeving zochten voor hun daden bij een God die ver weg was.

Adam en Lilith

Gelukkig lijkt in onze tijd die druk weer af te nemen. Er is weer ruimte voor ‘the God within’. De vrouwelijke energie is hiervoor geen belemmering. Integendeel. De angst die in het afgelopen ‘patriarchale tijdperk’ voor het vrouwelijk en de seksualiteit heerste, kan in onze dagen geen stand meer houden. De gouden bal die lang onder water werd gedrukt, springt weer omhoog. Intimiteit, liefde, openheid tussen man en vrouw blijken weer spirituele waarden.

Er is nu ook weer ruimte voor nieuwe archetypen die de relatie tussen mannen en vrouwen kunnen inspireren. Een van deze nieuwe symbolen is Lilith, volgens de oude esoterische tradities de oorspronkelijke vrouw van Adam.

Het is een vrouw die krachtig is in zichzelf en zich niet aan Adam wil onderwerpen. Volgens aloude Sumerische bronnen, maar ook volgens de joodse kabbalistische geschriften en de Koran, was zij Adams eerste vrouw, maar werd zij door Adam verstoten, toen zij te zelfstandig werd en niet aan zijn grillen wilde beantwoorden. Omdat Adam niet zonder vrouw kon leven, zegt de Kabbala, vroeg hij God om een andere vrouw die toen uit Adams rib de altijd onderdanige en schuldbevuste Eva schiep. Maar oorspronkelijk leefde Adam met Lilith. Een wonderlijke ontdekking die momenteel steeds meer tot de verbeelding gaat spreken. En die nu, zoals blijkt, ook altijd in de marge van ons bewustzijn heeft geleefd.

Ik werd me hier eens helder van bewust, toen ik jaren geleden in de Sixtijnse kapel van het Vaticaan rondwaarde en vol bewondering naar de plafondschilderingen van Michelangelo stond te kijken. Daarbij viel me iets bijzonders op: in het centrum van deze prachtige fresco’s kon je zien hoe God met een groots gebaar van zijn rechterhand Adam schept, maar tegelijk met zijn linkerhand een mooie, sterke vrouw omarmt die het hele gebeuren liefdevol gadeslaat. Ik wist dat dit niet Eva kon zijn, want die moest nog geschapen worden uit de rib van Adam. Wie was het dan wel? Toen ik hier navraag naar deed, bleek dat Michelangelo hier naar alle waarschijnlijkheid Lilith had geschilderd, de archetypische eerste vrouw van Adam die,

als een echte oergodin, respect afdwingt en tegelijkertijd kracht en liefde uitstraalt. In de armen van God voelt zij zich niet schuldig over haar natuurlijke kracht en is zij niet beschaamd over haar seksualiteit. >>

Lilith - een Sumerisch/Assyrisch terra cotta relief van ca 1950 voor Christus

Het heilige huwelijk

Toen ik hierin geïnteresseerd raakte en verder ging zoeken, ontdekte ik nog meer geheimen van Lilith. Zij bleek in oeroude tijden een tantrische godin die haar domein had in de ongetemde krachten van de natuur. Later speelde zij als hogepriesteres een belangrijke rol in tempelrituelen zoals die op gepaste tijden overal in de matriarchale samenlevingen rond de Middellandse Zee plaatsvonden. In deze tempelrituelen vond rond nieuwjaar een 'hieros gamos', een 'heilig huwelijk' plaats. In dit ritueel speelden een man en een vrouw – vaak de koning en Lilith als priesteres – symbolisch het heilig huwelijk tussen een god en een godin en symboliseerden zo het vruchtbare samengaan van tegengelden.

Aan dit ritueel, waarin het goddelijke oerpaar van de mensheid werd opgeroepen, werd een krachtige uitwerking toegekend. Als een godsdienstig ritueel oversteeg het de louter symbolische betekenis. In het spel in de tempel werden immers kosmische krachten opgeroepen en werd een energieveld van harmonie en voorspoed gecreëerd, waarvan men een gunstige uitwerking verwachtte op het welzijn en de welvaart van de omgeving.

Nancy Qualls-Corbett schrijft hierover in haar fraaie boek 'De Heilige Hoer – inzichten in het Eeuwige Vrouwelijke': *'Dit religieuze ritueel was, zoals zoveel rituelen, gebaseerd op een psychologische behoefte.... In psychologische zin symboliseert het heilige huwelijk de vereniging van tegengestelden. Het is het in gelijkwaardigheid samenkomen van het mannelijke en vrouwelijke principieel, de verbinding van het onbewuste met het bewuste, van geest met stof. Het is een mystiek proces waardoor elementen waartussen geen verbinding bestaat, worden samengevoegd om één geheel te vormen. In de voltrekking van de 'hieros gamos' zijn de aspecten van seksualiteit en spiritualiteit onlosmakelijk met elkaar verbonden en geven ze elkaar levenskracht. Dit psychische proces, schrijft Jung, heeft 'het aarden van de geest en het spiritualiseren van de aarde tot gevolg, de eenwording van tegengestelden en verzoening waar verdeling heerst'. '(7)*

In de Thora wilde men helaas dit heilige huwelijk van het oerpaar van de mensheid geen plaats meer geven en ontnam men, door de mythe van de zondige Eva te creëren, Lilith haar rechtmatige plaats naast Adam in het Paradijs⁽⁸⁾. En de christelijke kerkvaders zijn in dit spoor verder gegaan. Dat kwam voort uit de tijdgeest en had tegelijkertijd grote invloed op de manier waarop mannen en vrouwen met elkaar omgingen.

Een nieuw perspectief

Maar de tijdgeest verandert, en daarom zoeken wij nu ook naar nieuwe symbolen die deze tijdgeest uitdrukken. Zou Lilith nu niet ons archetypisch rolmodel kunnen worden? En zou dat ook een andere betekenis kunnen geven aan de man?

Steeds meer vrouwen in onze tijd – waaronder ook talrijke feministische theologen – vragen zich dit af en vinden in Lilith de oorspronkelijke oermoeder van de menselijke beschaving die hen nu kan inspireren. Zij willen Lilith bevrijden uit de grot van hun onderbewustzijn en haar de ruimte geven die haar toebehoort.

Als ons collectieve bewustzijn op deze manier verandert, is er ook weer ruimte om de werkelijke, lang verborgen betekenis van het huwelijk van Jezus en Maria Magdalena te onderkennen. We weten nu dat zij in een gelijkwaardige relatie elkaar levenskracht gaven en dat ook seksualiteit voor hen geen verboden vrucht was.

Christus en Maria Magdalena. - Willeke Hendriks
www.healingart.nl

Dit nieuwe esoterische besef verandert niet alleen de rol van de vrouw, ook die van de man. Bij veel mannen die zich thuis voelen in een nieuwe spiritualiteit, spreekt dat aan. Zij kiezen voor gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen als gevolg van een spiritueel groeiproces. De tijd dat zij alleen konden samenleven met een schuldbewuste, meegaande en onderdaniige Eva, die zij gemakkelijk konden manipuleren, lijkt voor hen voorbij. Zij willen graag hun energie in harmonie brengen met een goed ontwikkelde, sterke vrouw. Zij zoeken weer een krachtige en liefdevolle vrouw als partner en ervaren hoe zij hierdoor in zichzelf de balans tussen het mannelijke en vrouwelijke kunnen herstellen. En hoe zij hierdoor dichter bij het Paradijs komen.

Ojas Th. de Ronde behaalde in 1970 zijn doctoraal theologie aan de Universiteit van Nijmegen. Daarna verbleef hij enige jaren als spiritueel zoeker in India. Na zijn terugkeer in Nederland begon hij, samen met zijn vrouw, het coaching- en counselingbureau Fenix en werd hij docent aan de Humanuniversiteit, een internationaal centrum voor therapie en meditatie. Momenteel geeft hij workshops, schrijft artikelen en verzorgt wekelijkse webradio uitzendingen 'De Nieuwe Mens', www.denieuwemens.eu

- (1) Ojas Th. de Ronde, De Kracht van het vrouwelijke, in Reflectie, winter 2010
- (2) Tertullianus, De cultu feminarum, 1.1.2
- (3) Ojas Th. de Ronde, Rabboeni... Meester, in: Reflectie, voorjaar 2011
- (4) Augustinus, Soliloquia, 1.10
- (5) Albertus Magnus, Questiones de animalibus, XV q.11
- (6) Thomas van Aquino: Summa Theologica, 1.92.1
- (7) Nancy Qualls-Corbett: De Heilige Hoer: inzichten in het Eeuwige Vrouwelijke, ISBN 90 215 22693 2, Uitg. Kosmos-Z&K..
- (8) Historici gaan er tegenwoordig van uit dat de mythe van Adam en Eva, zoals die in de Thora terecht gekomen is, een intellectuele constructie is geweest van de Levitische priesters. Zij zouden bij de redactie van de Thora, 2500 jaar geleden, de mythe van de zondige Eva hebben gereconstrueerd om het inheemse systeem van het toenmalige Palestina in een zo kwaad mogelijk daglicht te stellen, teneinde het patriërchaat, met bijbehorend erfenisstelsel, daarna bij wet en met geweld ingang te doen vinden.

* * *

Het Tijdperk van Kali ¹⁾

Wayne Gatfield

Kali, de echtgenote van Shiva, is een interessant figuur in het Hindoe-pantheon. Zij staat bekend als de 'Zwarte Godin' en vertegenwoordigt verandering en transformatie. Men zegt dat Kali geëmaneerd is uit de wenkbrauw van de godin Durga tijdens één van de veldslagen tussen spirituele en kwaadwillende machten. Zij wordt beschouwd als de 'krachtige' vorm van deze godin, die óók een echtgenote was van Shiva, en ofschoon zij een symbool was van transformatie, was zij minder agressief.

Kali wordt getoond als een zwarte vrouw met vier armen; in een van haar handen houdt zij een zwaard, in een andere het hoofd van de demon die zij verslagen heeft; met de andere twee moedigt zij haar aanbidders aan. Kali heeft twee dode lichamen als oorbellen en zij draagt een ketting van schedels. Zij draagt een gordel, gemaakt van de handen van dode mensen, en haar tong steekt uit haar mond. Kali heeft rode ogen en haar gezicht en borsten zijn besmeurd met bloed. Zij staat met één voet op het dijbeen en met de andere op de borst van haar echtgenoot, Shiva.

Symboliek in Kali's verschijning

Kali is zwart om haar allesomvattende natuur te symboliseren, omdat zwart de kleur is waarin alle andere kleuren opgaan. Zwart representeert ook het ontbreken van kleur, waardoor de natuur van Kali als ultieme realiteit wordt getoond. In het Sanskriet heet dit nirguna, hetgeen iets betekent wat iedere eigenschap en vorm te boven gaat. Haar zwarte kleur symboliseert daardoor het transcenderen van iedere vorm. Kali's naaktheid symboliseert het feit dat zij vrij is van iedere illusie en ook dat de ultieme waarheid alle onwetendheid wegbrandt. In een andere betekenis vertegenwoordigt naaktheid volkomen Spiritueel Bewustzijn. De ketting van vijftig menselijke schedels zijn de vijftig letters van het Sanskriet alfabet en suggereren ware Wijsheid. De gordel van afgesneden handen wijst op het proces van Karma. Het feit dat de handen afgehakt zijn door Kali toont aan dat Karma overwonnen is door devotie aan haar. Haar witte tanden stellen zuiverheid voor en haar tong het feit dat zij in haar rol van Tijd alle dingen consumeert.

Kali's vier armen vertegenwoordigen de cyclus van 'schepping' en 'verwoesting', of evolutie en transformatie. Haar rechter handen vormen de 'onbevreesde' moedra en de linker houden het zwaard en het afgehakte hoofd vast. Het zwaard is het zwaard van wijsheid en het hoofd is valse kennis die zij vernietigd heeft.

Haar drie ogen zijn de zon, de maan en het vuur, die het haar mogelijk maken alle aspecten van de tijd waar te nemen – het verleden, het heden en de toekomst. Dit toont haar in haar aspect van Kala (tijd), vandaar de naam Kali.

Het feit dat ze op haar man Shiva staat, laat zien dat hij zonder zijn Shakti machteloos zou zijn, zoals HPB (H.P. Blavatsky) zegt in *De Geheime Leer*:

“Zonder kosmische substantie zou de kosmische verbeeldingskracht zich niet kunnen manifesteren als individueel bewustzijn, omdat bewustzijn alleen door middel van een materieel voertuig (in het Sanskriet: 'upadhi') te voorschijn komt als 'ik ben ik'. Er is immers een stoffelijke grondslag nodig om een straal van het universele denkvermogen in een bepaald stadium van ingewikkeldheid ergens op te richten. Evenzo zou kosmische substantie zonder kosmische verbeeldingskracht een lege abstractie blijven en er zou geen bewustzijn uit voortkomen.” (*DGL*, I, p. 45).

Als we Shiva mogen zien als kosmische verbeeldingskracht en Kali als kosmische substantie, dan blijft de analogie overeind.

Kali's symboliek in ons dagelijkse leven

Laten we nu eens kijken hoe wij al deze symboliek kunnen toepassen in ons dagelijks leven.

De tijd waarin wij leven lijkt beslist geregeerd te worden door alle eigenschappen van de exoterische Kali: het is een tijd van veel lijden en hartzeer. De mensen worden nauwelijks gedreven door liefde, maar door hartstocht en hebberigheid naar weelde en macht. De moderne jeugd gaat er prat op dat zij in het bezit is van alle nieuwste technologische vooruitgang zoals mobiele telefoons en computers, terwijl een heel groot deel van de wereldbevolking lijdt onder oorlog, armoede en ziekte. Als gevolg van de verzadiging van het lager denkvermogen door deze bedroevende beelden - door het medium televisie - wordt een ongevoeligheid voor enige reactie veroorzaakt en kan een groot aantal mensen de pijn van deze oprechte slachtoffers niet onderscheiden van die van de spelers in een melodramatische televisieserie. Wij schakelen over van de ene serie naar de andere, met zorgeloze overgave.

Het is waar dat we trachten te leven alsof we onsterfelijk zijn in de fysieke zin van het woord, waarbij we er geen aandacht aan schenken dat we allemaal in sneltreinvaart op het

graf afgaan en dat het verzamelen van materiële goederen niet het summum kan zijn van het bestaan. Een ongemakkelijk feit, maar één dat onder ogen gezien moet worden.

Waarom lenen wij ons oor?

Bovenal is Kali de Moeder, wat betekent: een bron van genezing en bescherming. Daardoor is het mogelijk genezing en bescherming te vinden temidden van de afschuwelijkheden van deze tijd. Maar eerst moeten wij deze vreselijke dingen het hoofd bieden, diep in de duisternis voor ons kijken en leren het licht te zien dat altijd schijnt aan het einde van de tunnel. Kunnen wij ons neerleggen bij de vreselijke wreedheid die overheerst in de moderne samenleving – fysieke, mentale en morele gruwelijkheden die alle rede tarten? Kunnen wij begrijpen waarom bepaalde delen van de mensheid andere ongeloflijk doen lijden? De Meester KH (Koot Hoomi) zegt: *“De wereld heeft het licht van de ware kennis verduisterd, en zelfzucht verhindert haar herleving, want de hechte broederschap van allen, die onder dezelfde onveranderlijke natuurwet werden geboren, wordt door haar uitgesloten en niet erkend”*

Zelfzucht en begeerte naar lege schaduwen; bezit van kraaltjes die niets te betekenen hebben; miljoenen die gedood zijn ter wille van hebzucht naar geld of macht; voorbijgaande dingen die in werkelijkheid geen waarde hebben – wij hebben de echte waardigheid van de menselijke natuur uit het oog verloren, het vermogen in de ziel van de ander te kijken en de Goddelijkheid in hem lief te hebben. De Meester KH zegt ook: *“De grootste troost en de allereerste plicht in het leven, mijn kind, is geen pijn te veroorzaken en het vermijden van het veroorzaken van lijden jegens mens of dier.”*

Moge de mensheid deze woorden ter harte nemen, want hierin liggen de zaadjes van alles wat wij dienen te zeggen en te doen. Als wij de gevoeligheid konden ontwikkelen waardoor wij terugschrikken voor iedere daad of elk woord welke het hart van de ander verduistert; als wij konden leren de ogen van de ander te lezen en ons ervan bewust te zijn wanneer hij ons smeekt om begrip; als wij teleurstelling of ontmoediging bij de ander konden aanvoelen; als wij zelfs maar de angst konden zien in de ogen van een dier, wanneer wij het boos toespreken of onze hand verheffen – als wij maar KH's woorden ter harte konden nemen en deze 'eerste plicht in het leven' konden cultiveren voor wat het is, dan zouden wij op weg zijn naar het bereiken van de sublieme toestand die genoemd wordt in De Stem van de Stilte:

“Uw ziel lene het oor aan elke kreet van smart, gelijk het lotushart zich opent voor de morgenzon. Laat niet de felle zon één smartentraan verdrogen, voordat jij zelf die weggewist hebt uit des lijdens oog. Maar moge elke traan, heet door de mens geweend, u vallen op het hart en daar verblijven; en veeg hem nimmer weg totdat het leed, dat de oorzaak was, gelenigd is.”

Op deze wijze zouden wij licht bijdragen aan deze donkere tijd, hetgeen in feite de plicht is van al degenen die in staat zijn tot een onzelfzuchtig initiatief.

Genialiteit in deugd en innerlijke schoonheid

Wij leven in een tijd waarin aan trivialiteiten onevenredig belang wordt gehecht, waarin een filmster of een sportheld beschouwd wordt als een 'held' en behandeld wordt met de eerbied die vroeger alleen was voorbehouden aan hen die ware genialiteit bezaten.

HPB schrijft in haar artikel 'Genialiteit': *“Zouden de hoofdstukken 2 en 3 van I Corinthiërs ooit worden vertaald in de geest waarin ze werden geschreven – zelfs hun dode letter is nu misvormd – dan zouden aan de wereld wonderlijke dingen worden geopenbaard... De wereld zou dan onder andere de sleutel in handen hebben tot vele tot nu toe onverklaarde rituelen van het aloude heidendom. Eén hiervan is het mysterie van deze zelfde Heldenverering. De wereld zou vernemen dat, als de straten van de stad die zo'n man zou eren bestrooid waren met rozen voor de doorgang van de Held van de dag; als iedere burger werd verzocht te buigen in verering voor hem die zo onthaald werd; en als zowel priesters als dichters met elkaar wedijverden om de naam van de held onsterfelijk te maken na zijn dood – dan vertelt de occulte filosofie ons de reden waarom dit gedaan werd. Er staat: ‘Zie in elke manifestatie van genialiteit – wanneer die gecombineerd wordt met deugd – in de krijger of de zanger, de grote schilder, kunstenaar, staatsman of wetenschapper, die hoog boven de hoofden zweeft van de gewone kudde, de onmiskenbare aanwezigheid van de hemelse banneling, het goddelijk Ego wiens cipier jij zij, o mens van materie!’ Aldus was hetgeen wij vergoddelijking noemen van toepassing op de onsterfelijke God binnenin, niet op de dode muren van de menselijke tabernakel die hem omsluit. Dit werd gedaan in zwijgende en stille erkenning van de pogingen, gedaan door de goddelijke gevangene die, in de meest ongunstige omstandigheden van incarnatie, er nog in slaagde zichzelf te manifesteren.”*

Geen wonder dat Kali ons voortdurend herinnert aan onze sterfelijkheid als persoonlijkheid in deze wereld. Wij associëren schoonheid met alleen de toestand van het fysiek lichaam en verwaarlozen ons innerlijk wezen, waarbij wij degenen vergoddelijken die het meest bedreven zijn in het tentoonstellen van dit voorbijgaande verschijnsel dat wij het lichaam noemen. Schoonheid van Geest wordt volkomen genegeerd en zelfs beschouwd als 'raar'. Schoonheid van vorm en lelijkheid van spraak en denkvermogen is de mode in de moderne maatschappij, alsook een terugdeinzen voor alles wat echt cultureel is. Ware cultuur wordt altijd verbonden met de ontwikkeling van het spirituele deel van onze natuur. Alles wat lager is, is een verduistering van onze hogere natuur en daarom van geen nut in de uiteindelijke analyse.

Het is dit zich richten op het voorbijgaande dat ons zoveel verdriet bezorgt – proberen ons huis te bouwen op drijfzand en het onder ogen moeten zien van het feit dat alles wat wij verzameld hebben ons ontruikt zal worden, wanneer we naar een andere wereld gaan. Wat we bewaren is de kennis van geestelijke aard die wij verworven hebben, die een deel wordt van het bewustzijn dat wij aan het verruimen zijn door het oplichten van sluiers en het afbreken van muren die voorkomen dat wij dingen duidelijk kunnen zien.

Het "Goud" toegankelijk maken

Om in deze donkere tijd te overleven en te kijken in het hart van Kali, dat van goud is en schitterend, moeten wij leren waarderen dat het 'ras der mensen goddelijk is', zoals Pythagoras zegt. AE (George William Russel), de Ierse schrijver over mystiek, herhaalde voortdurend dat er een Gouden Wereld om ons heen is als wij er maar naar willen zoeken. Het Gouden Tijdperk is dus niet dood, maar bestaat op een niveau dat voor de meeste mensen ontoegankelijk is, maar beslist realiseerbaar als wij onze natuur maar afstemmen op de schoonheid van onze medemens.

Onze leraren vertellen ons dat het egoïsme, de onverschilligheid en de wreedheid die nu de boventoon voeren in de maatschappij niet de natuurlijke toestand van de mens vormen en dat wij nooit moeten wanhopen over de mensheid.

De ‘Onsterflijken’ die onophoudelijk over de mensheid waken, en die zich bezighouden met haar welzijn, hebben degenen nodig die uit vrije wil zoeken naar het goede, het ware en het schone, dat in zichzelf tot bloei brengen en trachten het in anderen te doen ontwaken. Zij hebben degenen nodig die bereid zijn zich te ontlasten van die manieren van leven en denken die beperkend of nutteloos zijn en een levensstijl aannemen die hen tot een raadsel maken voor de gewone man, maar tegelijkertijd hun beeld duidelijker maken voor het innerlijk oog van de beschermheren van de mensheid.

Er moet oprechte motivatie zijn en een eed aan ons Hoger Zelf om de wolken weg te blazen die de zon der Waarheid verduisteren. Het Tijdperk van Kali is niet deterministisch, er zijn altijd wielen binnen wielen. Elke ochtend als we wakker worden beginnen we ons eigen kleine Manvantara, de periode van activiteit; misschien gaan we door een mini Gouden Tijdperk, of een yuga in een paar uur. Misschien gaan we door alle vier yugas in een uur of twee of in een dag of in een week. ‘Zo boven, zo beneden’. Alle antwoorden liggen in de processen der Natuur, innerlijke zowel als uiterlijke. Hoe meer wij onszelf afscheiden van Moeder Natuur, hoe meer wij gedachteloos haar schoonheid vernietigen alleen uit hebzucht, des te meer verliezen we het contact met wie we zijn en des te meer worden wij overheerst door het groteske uiterlijke beeld van Kali. In dat geval wordt zij een wraakgodin die ons in onze onwetendheid zal verslinden – zij is de ferme hand van Karma.

“Toch is het menselijke ras Goddelijk”, en Pythagoras vervolgt: ‘De Heilige Natuur openbaart aan hen de meest verborgen mysteriën’. Maar niet als wij doorgaan met het vernietigen van wat een deel is van onze eigen aard, omdat de essentiële les die wij moeten leren en leven is: de **Eenheid van al het Bestaande**. Om dit te doen moeten wij de ‘grote ijzingwekkende ketterij van afgescheidenheid die ons losweekt van de rest’ links laten liggen en de lessen leren die te leren zijn door een bewuste poging te beseffen dat wij niet kunnen ‘zondigen’ zonder de hele mensheid daarmee te raken. Evenmin kunnen wij boven onze omgeving uitstijgen zonder het hele organisme waarvan wij een integraal deel vormen, te verheffen, hoe weinig ook.

Dus is de moderne trend van onafhankelijkheid en ‘voor onszelf zorgen’ een vergissing, daar wij geen gedachte kunnen bedenken of een handeling verrichten die alle anderen niet ook raakt. Dit is een groot en levensbelangrijk feit dat de hele mensheid zou transformeren als het beseft en geleefd werd. Gekoppeld aan de idee dat wij niet kunnen ontkomen aan de gevolgen van welke actie dan ook (karma), zou dit helpen de som van al het verdriet op deze planeet te verminderen.

Medewerkers van de “Spirituele Zonnebloem”

In de duisternis van de huidige tijd is er licht nodig om de weg te wijzen aan degenen die verdwaald zijn en er zijn vrijwilligers nodig die bereid zijn het leven te leiden dat vereist is om zo’n licht te worden. Het is misschien een moeilijke en vermoeiende taak, maar de beloning is onschatbaar. Met ‘beloning’ verwijs ik niet naar enig materieel voordeel dat te behalen valt, maar alleen naar het feit dat er licht geworpen wordt in de duisternis van een wereld die overspoeld wordt door ellende en hopeloosheid. Dat is voldoende beloning voor de

ware aspirant. Het is daarom essentieel dat er mensen op de wereld zijn die zich bewust zijn van de toestand van de maatschappij op dit ogenblik en de noodzaak om het Licht brandend te houden in de duisternis van deze tijd. Het is ook belangrijk dat theosofen beseffen dat hun werk in de wereld krachtiger is dan ooit en dat zij de waarde van positieve gedachten en acties niet onderschatten. Het lijkt misschien alsof je een bosbrand probeert te blussen met een kopje water, maar energie die besteed wordt op het mentaal gebied is tien keer zo effectief als die op het fysieke gebied, en spirituele energie honderd keer zo effectief als die op het mentale gebied. Dus de ware theosoof werkt op zijnsgebieden die ontoegankelijk zijn voor de meerderheid der mensen op deze planeet en zodoende hebben zij de ‘vrije teugel’ wat betreft de beperkingen van hun eigen begrip en training.

Uiteindelijk zal deze inspanning doorsijpelen naar het fysieke gebied en zullen er veranderingen plaatsvinden ten bate van allen. Wij moeten alleen een vooruitziende blik hebben en optimistisch zijn in ons dagelijks leven en oog hebben voor de vooruitgang van de mensheid. Iets wat we nooit moeten doen is wanhopen over de mensheid. Ongeacht hoe duister de wereld uiterlijk wordt, moeten wij ons ervan bewust zijn dat het alleen maar wolken zijn die de Spirituele Zon verduisteren, die eeuwig schijnt. Zijn er vandaag de dag echte liefhebbers of zijn er alleen maar sensualisten die iedere kans uitsluiten om de zuiverheid en de schoonheid van ware liefde te begrijpen, de harmonieuze klank van zielen die eenstemmig meetrillen? Zijn er liefhebbers van het Goede, het Ware en het Schone in de wereld om ons heen? Zijn er Spirituele Zonnebloemen die zich wenden tot de Innerlijke Zon en zich koesteren in zijn eeuwig licht? Als die er zijn, laten zij zich dan bekendmaken in deze cruciale tijd. Laat hen de positieve aspecten van deze tijd beseffen, de kansen voor groei, voor mededogen, voor geregenereerde communicatie en relaties. Want in de duisternis van deze tijd leren velen dat vrede en gelukzaligheid niet te vinden zijn in de vergankelijke dingen van de wereld, die slechts ‘baarmoeders van pijn’ zijn; maar in de Eeuwige Dimensie van ons wezen, die Getuige is van alle veranderingen die, als wij ons daarmee vereenzelvigen, zoveel verdriet veroorzaken. Om te overleven in deze schijnbaar duistere tijd moeten wij voorbij de uiterlijke beelden gaan en de innerlijke beelden die de ware Geest buitensluiten, en verblijven in een wereld die altijd gedompeld is in het Licht van de Spirituele Zon. Wij moeten ontdekken hoe we ons hart in harmonie moeten brengen met het grote Hart van het Universum en daarom Liefde actualiseren en onschuld herontdekken. Op deze manier kunnen wij veel hoop brengen in deze wereld, en de intuïtie dat een groot goed ons allen bereikt, als wij ons maar inspannen en proberen te kijken achter de schaduwen die ons leven achtervolgen. Net als Kali moeten wij onze eigen demonen verslaan en beseffen dat in ons eigen denkvermogen de weg ligt naar vrijheid of gebondenheid.

1) Uit: The Theosophist van september 2004. Vertaling: Anne Myrthe Iken, december 2010. [Toegevoegde kopjes van de red.] Dit artikel werd ingediend door priester F.A. Kouwe.

Wayne Gatfield is voorzitter van de loge in Boston en vice-voorzitter van de North Western Federation van de Theosophical Society in Engeland en redacteur van de North Western Federation Journal.

* * *

De Derde Doorbraak

Johan Pameijer

De wereld wacht een omwenteling ... en dat is niet voor het eerst. Welgeteld staat de westerse beschaving open voor de derde grote doorbraak in haar lange geschiedenis. Als een gedreven windvlaag breekt een verfrissende inspiratie door het versluisende wolkendek heen. Wie gereed is om de eerste zonnestrallen van de nieuwe tijd op te vangen zal met een gerechtvaardigd optimisme de toekomst verwelkomen. Met de snelheid van het licht transcenderen duizenden doorgevingen ons driedimensionale wereldbeeld. Voor wie het zien wil, scheurt de hemel open en spreekt de geest van het universum.

Dreigend kruipen de beide klokkenwijzers naar de twaalf. Het uur “nul” nadert. De westerse mensheid schreeuwt om hulp. In het verleden deed ze dat al vaker. Het antwoord kwam snel en overtuigend. Tot de huidige dag lezen we erover in geleerde verhandelingen. Hele godsdiensten zijn erop gebaseerd. Maar het oude is voorbijgegaan en het nieuwe treedt op naakte voeten ons bewustzijn binnen. De Exodus van twaalf Joodse stammen en de komst van Jezus de Christus maken deel uit van een vereerde geschiedenis, maar de “wederkomst” laat op zich wachten. Twee doorbraken, de uittocht van de Hebreëen en de kruistocht van Jezus, gaven intense impulsen aan het bewustzijn van de mensen. De derde, in de vorm van een vloedgolf aan doorgevingen, zal de afbraak van de laatste hoge scheidsmuur inluiden.

Goudkleurig licht

Een kenmerkend voorbeeld van de machtige intrede vanuit de hogere dimensie ontleen ik aan het eenvoudige verslag van de Pat Rodegast. “Ongeveer twee jaar nadat de eerste beelden doorkwamen, zag ik Emmanuel voor het eerst. Hij verscheen aan me als een wezen van goudkleurig licht. Eerst leek het of hij rechts van me stond, nog net zichtbaar, maar totaal niet overheersend. Langzamerhand bewoog hij zich steeds meer naar het midden van mijn innerlijk blikveld. Zo stond hij in een week tijd duidelijk zichtbaar recht tegenover me. Ik vroeg hem wie hij was. “Ik ben Emmanuel” antwoordde hij. “Blijf je bij me?” vroeg ik. Zijn antwoord was een eenvoudig ja. Zo begon onze samenwerking.”

Zonder enige opsmuk doet Pat Rodegast verslag van wat eigenlijk een wonder is, omdat het totaal vreemd is aan onze zintuiglijke afhankelijkheid. Wij zijn niet voorbereid op de komst van hemelse gasten, maar overal ter wereld duwen zij de omheining van onze driedimensionaliteit opzij en betreden onze beschaduwde kamers. Zij vallen op door hun onopvallendheid.

Zo verwelkomden wij duizenden stemmen uit hogere sferen, die onder verschillende namen de paden naar het verruimde bewustzijn komen ontsluiten. Zij schonken ons de Cursus in wonderen, het Seth-materiaal, de sprekende God van Nigel Walsh en overrompelden ons met veekleurige prognoses over een betere wereld, gedragen door een verruimd besef van de werkelijkheid. Hun hemelse offensief verandert de kleur van het vergoten bloed in glinsterend zonnegoud, voorlopig nog als achtergrond, maar als wij meewerken, treedt het weldra naar de voorgrond.

Om de 2000 jaar

Ik noem deze wervelwind aan doorgevingen de derde doorbraak, na de Exodus en Christus. Wat moeten we ons bij beide eerdere doorbraken van spiritualiteit voorstellen? Historisch bezien zou de legendarische uittocht uit de Egyptische slavernij zo’n vierduizend jaar achter ons liggen. Tweeduizend jaar later betrad Jezus het wereldse podium. Nu we opnieuw tweeduizend jaar gevorderd zijn, lijkt het accent te verschuiven van de historische Jezus naar het Christus-bewustzijn. Om de tweeduizend jaar – ongeveer de periode van een astrologisch tijdperk – opent de hemel zich om een boodschapper naar de aarde te zenden. Omstreeks twee millennia voor het begin van onze jaartelling verzamelde een Egyptische vondeling met de naam Mozes een ongeregelde groep slaven en loodste die dwars door de woestijn naar de vrijheid. Aan deze uittocht ontlenden vele Joden hun unieke identiteit, maar wat heeft het Exodusverhaal ons eigenlijk te zeggen?

Uit de slavernij

Gelukkig prentte de onbekende schrijver ons met subtiele sporen het idee in van een bewustzijnsreis, voerend van materiële slavernij naar de vrijheid van de geest. Zich bewust van de spirituele macht van getallen liet hij de twaalf stammen liefst 42 halteplaatsen passeren. Iedere plaatsnaam refereerde aan een markante halte in het bewustzijn. De eerste etappe gaat van Rameses naar Sukkoth, ogenschijnlijk twee geografische vlekken op de kaart, maar in de gedachten van de auteur speelde een veel meer verdiepend beeld.

De getalswaarden van “Rameses”, gebaseerd op het Hebreeuwse alfabet, en “Sukkoth”, bepalen de betekenis van de exodus. Wat een argeloze lezer niet kan weten, is dat de 430 van Rameses ook de betekenis heeft van Nefesh, het woord voor de dierlijke ziel. De naam Sukkoth suggereert iets dergelijks. Het getal van deze naam (480) staat voor “het vleeselijke omhulsel”. Op de weg van Rameses naar Sukkoth betreedt de ziel dus het stoffelijke lichaam, maar het waardeverschil tussen deze twee is bepalend voor de diepe betekenis. De 50 tussen de 430 van Rameses en de 480 van Sukkoth verwijst namelijk ondubbelzinnig naar de nieuwe wereld of het verruimde bewustzijn van de mensen. Het zijn ook de 50 dagen tussen Pasen en Pinksteren, dus tussen de Verrijzenis uit de stof en de Uitstorting van de Heilige Geest.

De verhoogde slang

Iedere halteplaats verbergt haar eigen boodschap. Als uiteindelijk de 42ste halteplaats, het vrije Moab, is bereikt, wordt het raadsel opgelost. De eindbestemming Moab draagt de let-

terwaarde 49 en dat feit zet de Joodse mysticus aan het denken. De gang van de 42 naar de 49 zegt hem dat het spirituele doel, de 7×7 , is bereikt. Vanuit deze code is de voettocht naar Bethlehem, ondernomen door Ruth en haar schoonmoeder Naomi, een voortgezette reis naar hoger bewustzijn. Niet zonder reden bedraagt de eindsom van de Hebreeuwse letters die de naam Beth-lechem (broodhuis) vormen 490. Bethlehem is de drempel naar verlichting, gesymboliseerd door de 500. Daarom wordt juist daar Jezus, de “verhoogde slang”, (zie Numeri 21 en Joh. 3:14) geboren.

Na de Exodus treedt een relatieve rust in. De lotgevallen van de Joodse stammen roepen de verschijning van een redder op. Ruth huwt Boaz, haar baas. De wilde oernatuur van hun minnespel op de dorsvloer levert de grondslag voor het geslacht van David, waaruit volgens de legende na tweeduizend jaar de “verhoogde slang” in de persoon van Jezus ter wereld komt. Daarmee verbreekt de geest voor de tweede maal het schild van de materie.

Opstijgen

“Het is een wet van de geest dat je niet veilig kunt opstijgen naar de hoogten, als je niet ook afdaalt in de diepten,” schrijft de psychotherapeut Thomas Moore in “De religie van de ziel”. Dat woord wordt bevestigd in de levensbeschrijving van Jezus, een leven vol ontzagwekkende hoogtepunten, maar tevens met een afgrijselijk dieptepunt. Zijn kruisweg waarschuwt ons op onze hoede te zijn voor de vele valkuilen op onze weg naar innerlijke vrede en geestelijke verlichting. Zijn gang langs de 7×7 voert na zijn geboorte door de doop naar de verlichting en vandaar naar de kruisdood. Na deze beproevingen richt de geest zich op, verrijst, vaart ten hemel en stort uit wat de mensheid tekort komt. Met onheilspellende nauwkeurigheid reflecteert dit zevenvoud de Exodus. Nu representeren zowel de uittocht van de stammen als de kruisgang van Jezus de aloude inwijdingsweg van de ziel. Uit de slavernij van de stofelijkheid klautert zij omhoog naar de vrijheid van geestelijke verlichting. Het bewustzijn scheurt open als de opgaande zon en straalt zijn licht uit over de beklemd mensheid.

De man met de waterkruik

Tegen het einde van zijn aardse incarnatie verricht “de verhoogde slang” een opmerkelijke daad. Hij stuurt twee van zijn leerlingen er opuit om “de man met de waterkruik” te zoeken en hem te vragen naar de plaats van het paasmaal. Deze opdracht is een markante verwijzing naar de derde doorbraak. Een bewuste lezer bespeurt achter dit vreemde bevel een verborgen hint naar een volgend tijdperk. Over tweeduizend jaar zal de Zon op haar doortocht langs de hemel het teken van de Vissen verlaten en het beeld van de Waterman binnenglijden. Niet eerder kan de verdeeldheid van de vissen overgaan in de verbondenheid van Aquarius. De subtiele aanwijzing van de zaal voor het maal ter verbroedering roept het visioen op van de mensheid die tot samenwerking bereid is. Het zoeken naar de man met de waterkruik blijkt een tijdsaanduiding, een voorspelling van een zich ver in de toekomst realiserende verbondenheid. Die toekomst is nu aangebroken!

Water en vuur

Toen Mozes de uittocht organiseerde, beriep hij zich op het bevel van de Vadergod. “De Heer ging voor hen uit, des daags in een wolkkolom om hen te leiden op de weg, en des nachts

in een vuurkolom om hun voor te lichten.” Dag en nacht zouden zij doorlopen, veertig jaren lang, een tocht, gesymboliseerd door water en vuur. In de taal van de evangeliën gaat het om de Doop (water) en de Verheerlijking (vuur). Het is de weg van de polariteit (Egypte) naar de eenheid (Kanaan). Onder het banier van de Vader baanden sterfelijke mensen zich een weg naar de onsterfelijkheid.

Het optreden van Jezus, twee millennia later, voltrok zich in het teken van de Zoon. Zijn Zoonschap etiketteerde de gang door de woestijn van het leven van alle aardbewoners. Nu wachtte de wereld op de komst van de Heilige Geest met zijn aanbevelingen om de juiste richting te kiezen. Zijn boodschap is verpakt in de duizenden doorgevingen van deze tijd.

Christus-in-ons

“Door Christus in al onze broeders te erkennen, herkennen we Zijn aanwezigheid in onszelf”, aldus een van de kernregels in de “Cursus in wonderen”, de spectaculairste en tevens beroemdste doorgeving van de laatste jaren. De hoofdregel van dit op wonderbaarlijke wijze ontvangen werk stempelt de nieuwe tijd: “Niets werkelijks kan bedreigd worden. Niets onwerkelijks bestaat.” De cursus beoogt alles wat de liefde verhindert te verwijderen, zodat pure liefde de mensheid zal samensmelten tot een vreedzame broederschap. Dit hoge ideaal vraagt niet om geleerde disputen, oeverloze discussies en intellectuele kritieken. Afgezien van de vraag of de herkomst wetenschappelijk verantwoord is, biedt het werk een boodschap ter navolging. De authenticiteit van een doorgeving ligt in de intentie de mensheid te verenigen.

Zelfverwerkelijking

“De eenheid had de opdracht van zelferkenning”, leert een andere zeer recente doorgeving via een Duits kanaal. Verlichte teksten vertellen ons dat God Zichzelf via de mensheid wil leren kennen. Het totale evolutieproces is niet anders dan een weg tot zelfverwerkelijking. Daarin schuilt onze diepste begeerte. Een gerespecteerd kanaal legt uit waar onze emoties vandaan komen. “Onder je woede ligt altijd angst en onder angst ligt altijd verlangen.” Wij willen niets liever dan bij ons diepste verlangen te komen om dan te ontdekken dat een verdrongen heimwee ons drijft. Het heimwee naar de universele levenskracht die wij God noemen, ligt versluierd onder de waan van onze levenswandel.

De derde doorbraak begon bij madame Blavatsky en zette zich voort in het werk van Alice Bailey. Deze Engelse dame ontleende tienduizenden bladzijden vol wijsheid aan een Tibetaanse bron. Na haar klonken met een sterk intensiverende regelmaat de wijze stemmen van bovenmenselijke wezens, die allemaal hetzelfde doel nastreven: de mensheid behoeden voor een vervaarlijke tuimeling in haar eigen valkuilen.

Een ultimatum

De doorbraak komt, nu de mensheid haar kritische fase nadert. Zover zijn wij doorgeschoten in onze domme hebzucht en onze maatloze behoefte aan macht, dat het levende universum ons een halt toeroept. De Maya-kalender schonk ons een grenslijn. De magische datum van 21 december 2012 nadert snel. Een ultimatum dwingt ons om tijdig de rem op onze hunkering naar steeds maar meer te zetten. Bewustzijn heeft de materie geschapen en niet andersom, roepen de kanalen ons bijna in koor toe. Veel van hun speculaties vindt bevestiging in de naar spiritualiteit toegeroevende wetenschap.

Onze cultuur dreigt weg te zinken in een verderfelijk materialisme. Het traditionele geloof aan engelen is naar de periferie teruggedrongen. De mensheid moet weer leren vertrouwen op wat zij niet kan zien, horen, proeven, ruiken of betasten. Dat is de boodschap van de derde doorbraak. Omdat wij zo beperkt zijn, klinken de woorden uit het spirituele rijk ons ongeloofwaardig in de oren. Wij twijfelen aan alles, en twijfel is – zoals het woord zegt – het kenmerk van de tweeheid. Wie tot eenheid wil opklimmen, zal zich boven de twijfel moeten verheffen. Daar heerst een energie die al onze wonden heelt, leren ons de doorgevers.

“Binnen niet al te lange tijd zult u in de levens van degenen die de Christus-energie zullen vestigen de evolutionaire cyclus van het Aquarius-tijdperk kunnen zien,” belooft een bron. Alle doorgevingen klinken positief. Zij steken ons een hart onder de riem, motiveren ons om anders te gaan denken en propageren vaak een totale omkering van waarden. De Vader beloofde dat in de Exodus, Jezus kondigde het aan in de boodschap van de Zoon en de Heilige Geest roept ons toe: “Als wij leven op de juiste wijze en het Licht in ons hart en ons denken binnenlaten, komt de hele wereld tot leven.”

De spirituele bronnen willen een wijdverbreid misverstand wegnemen. De kerkelijke traditie vertelde ons dat Vader, Zoon

en Heilige Geest drie personen zijn in één God. Hovaardig boetseerden wij een God naar ons eigen beeld en splitsten “hem” op in drie personages. De onbenoembare laat zich slechts in onze verbeeldingskracht benaderen. Met zijn levenskracht doorzindert hij het universum en via zijn bronnen boort hij zich een toegang tot ons bewuste brein. Zijn heilige geest neemt bezit van ons denkvermogen en drukt zich uit in onze bezieling. Dat is wat de doorgevingen ons voorhouden. De heilige geest kijkt met mijn ogen en spreekt met mijn stem. Wijzelf belichamen de persona’s van de goddelijke levenskracht. Het sprekende koninkrijk van God is waarlijk binnenin ons.

Johan Pameijer (Amsterdam, 1930), gepensioneerd kunstredacteur, is werkzaam als vrijkatholiek priester in de kerkgemeente Raalte e.o

Hij is auteur van een flinke reeks boeken op christelijk esoterisch, gnostisch en algemeen spiritueel vlak; zie www.vkk.nl (bij kerkgemeente Raalte). Hij is nog steeds werkzaam als auteur van zulke boeken, en met het geven van lezingen.

* * *

*

Een Gebed

Een gebed dat ik op een ochtend om drie uur “moest” opschrijven
en dat mijn gevoel verwoordt over God in mijn leven.

Een gebed als een vervolg op het Universele “Onze Vader”
als een meditatie voor de mens van vandaag.

God, onmetelijke Kracht van Liefde,
Gij die in ons en om ons heen
Eeuwig aanwezig zijt,
leer ons bewust te zijn van dit moment
Laat ons de ontelbare mogelijkheden van
Uw Liefde niet meer versluieren;
en de hemel op aarde aanvaarden
opdat Uw Waarheid ons Vrede zal geven

Amen

MaryJane de Moraaz Imans

Rubriek: De Opinie Van ...

Aat-Lambèrt de Kwant

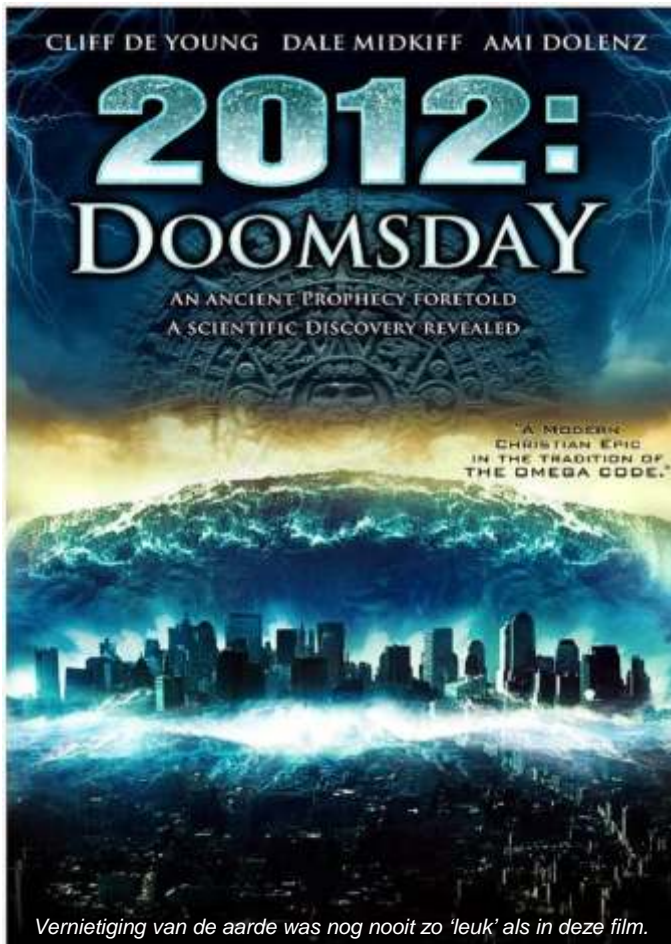
Als het millennium begint dat na dit millennium komt, zullen de ziektes van het water, de lucht en de aarde de mens treffen en bedreigen. Hij zal dat wat hij vernietigd heeft weer laten opbouwen en dat wat gebleven is willen behouden. Hij zal de dagen vrezende die voor hem liggen, maar het zal te laat zijn. De aarde zal een woestijn zijn en het water zal dieper en dieper worden. En op zekere dag zal het stromen en alles met zich meesleuren, als een zondvloed. Daardoor zal er voor de aarde geen ochtend zijn en de lucht zal de lichamen van de zwakkeren verteren. — Johannes van Jeruzalem (1042-1119) Uit Marcel Messing: "Het huis op een rots gebouwd. Over de parabels van Jezus. Deel III.

Ervin László: wetenschappelijke bewijzen kunnen worden gezien als ondersteuning van de profetie dat het eind 2012 een turbulente periode gaat worden.

Met het naderen van het jaar 2000 nam destijds ook het aantal toekomstvoorspellingen toe. Het aantal publicaties op dit terrein was haast niet meer te overzien. Nu 2012 nadert, zien we hetzelfde verschijnsel. Grote gemene deler is vooral het doemdenken dat uit vele publicaties blijkt. Het 'rampschip' Aarde zou rechtrees op de klippen lopen en met haar opvarenden ten onder gaan - een "Doomsday" scenario. Een soort van gouden toekomst, daar wil men nog wel aan, maar in andere publicaties zou de mensheid dan toch een aantal zuiveringen moeten ondergaan. Er zijn legio voorspellingen geweest over rampen die de aarde reeds hadden moeten treffen. De meesten bleven echter uit. Wellicht hebben voorspellingen een activerende functie: ze zetten aan tot verandering, tot bewustwording.

Over het algemeen gaan de christelijke kerken ervan uit dat het openbaringsgebeuren met de dood van Jezus zijn definitieve afsluiting zou hebben gevonden. In de "Openbaring aan Johannes" ("Apocalyps") werd evenwel het laatste woord beslist nog niet gesproken. Een overzicht van de belangrijkste christelijke zieners en profeten van de afgelopen 2000 jaar lijkt dit te bevestigen. Ook Kahirs boek *Bijna 2000 jaar* vat alle voorspellingen en visionaire profetieën samen, die voor onze tijd - de komst van een nieuw millennium en een nieuw tijdperk - aan de mensheid gegeven werden. Kahir gaat zowel in op de voorspellingen van de Bijbel, Joachim van Fiore, Malachias (de grote pausvoorspellingen), Paracelsus, Nostradamus, Jacob Böhme, A.K. Emmerich, (de zieneres van de kerk) als op die van de 'noordelijke ziener' en prominent wetenschapper Emanuel Swedenborg en van Jakob Lorber. Ook hedendaagse voorspellers komen in het boek aan de orde. Voor Kahir is het duidelijk: de nieuwe tijdsperiode zal niet zonder heftige reacties gepaard gaan. Een keerpunt in de wereldgeschiedenis zal echter nooit de ondergang van de wereld inluiden, maar volgens hem een wereldgericht. Pas daarna, zegt hij, kan die beslissende stap in het nieuwe Watermantijdperk volgen, waarvan de geestelijke basistendens reeds in het apocalyptische beeld van het Duizendjarig Rijk zou zijn geschilderd.

Waarschijnlijkheden die "zouden kunnen" uitkomen Met in het achterhoofd onder andere de voorspellingen over de Betuwe-ramp, zoals die jaren geleden door ene Maria aan een Nederlandse vrouw zouden zijn doorgegeven (150 mensen werden geëvacueerd), is volgens mij grote terughoudendheid en een kritische instelling geboden. Voorspellingen zijn eigenlijk waarschijnlijkheden die uit zouden "kunnen" komen, maar het is van tal van factoren afhankelijk óf ze uitkomen.

Dit artikel is een samenvatting van de bijdrage van Aat-Lambèrt de Kwant aan het boek

Veranderingen in de lucht. 2012 en verder

12 bewustzijnsverrijkende kritische commentaren, dat in september zal verschijnen bij uitgeverij Tattwa. Het boek bevat behalve die van mij, bijdragen van o.a. Peter Toonen, Kush Visser, Willem Glaudemans en Han van Straaten en is in de boekhandel verkrijgbaar.

Van de Engelse researcher Geoff Stray verscheen enkele jaren geleden *Voorbij 2012*. Hij publiceerde eerder over de Mayakalender en verdiepte zich meer dan twintig jaar in het 2012-verhaal en andere voorspellingen. Hij houdt internationaal lezingen en is de bedenker van de 2012-website

www.diagnosis2012.co.com.

Stray beschrijft kritisch en gedetailleerd de vele profetieën rond 2012 en andere mythes en orakels rond eindtijdverwachtingen. Zijn “veldgids” noteert fysiek waarneembare zaken als kometen, graancirkels en (wetenschappelijke) geschriften, alsmede spirituele informatie van sjamanen en mediums. Er worden rampen, “pole shifts”, een aardskanteling maar ook bewustzijnsprongen via telepathie en/of telekinese aangekondigd. Niet alleen de antieke Maya’s en de Azteken, maar ook de Maori’s, Zoeloe’s, Cherokee’s en Peruaanse indianen (in 1980) melden in 2012 een hereniging van de boven- en de onderwereld. In de *I Tjing* lijkt er een gecodeerde, “fractale” tijdsgolf plaats te vinden die eindigt in 2012. Er zijn veel meer vergelijkbare boeken verschenen, maar deze rijk geïllustreerde encyclopedie is een wel heel overzichtelijk naslagwerk. Ik kreeg er niet zo’n naargeestig gevoel bij als bij die andere boeken op dit gebied. Aan het eind van het boek zegt Stray terecht dat “we niet in staat zijn om op dit moment een definitief antwoord te geven op de vraag wat we rond 2012 kunnen verwachten.” “Maar”, zo zegt hij, “we zijn er hopelijk wel in geslaagd iets van de desinformatie uit te ziften en ons inzicht zodanig te verruimen, dat we onze kennis op een effectievere wijze kunnen bundelen en kunnen samenwerken om een Gouden Tijdperk te manifesteren

Liever geen scenario’s die laten zien dat het vijf voor twaalf is

Wat in deze tijd vooral opvalt, is dat regeringen weigeren werkelijke problemen die aan de gang zijn aan te pakken. De factoren die er echt toe doen, worden niet onderkend of worden weggehoond. Waar het milieu in het laatste decennium hoog op de politieke agenda stond werd veel beleid weer ongedaan gemaakt. Maar mensen worden wereldwijd geconfronteerd met orkanen en met een kracht die nog niet eerder voorkwam en ook met overstromingen en klimaatwisselingen.

Denk ook aan de gigantische tsunami’s, de in frequentie toenemende vulkaanuitbarstingen met de daarmee gepaard gaande aswolken die het vliegverkeer steeds meer lamleggen.

We kunnen in ons land wel genieten van het ongekend warme weer in ditt voorjaar, maar in wezen is dit een teken aan de wand waar we ons ernstig ongerust over zouden moeten maken.

Het kwam al eerder voor in de wereldgeschiedenis: de aanpak van geweldige problemen mislukten door opportunisme. Iets dergelijks doet zich nu ook voor. De wereld wordt geconfronteerd met ongekend natuurgeweld, maar politici sluiten hun ogen voor de belangrijkste oorzaken: onze ongekende behoeftebevrediging hier en nu. Het volk in het Westen wil leukere en steeds meer ranzige tv-beelden (Het liefs in HD!) maar liever geen scenario’s die laten zien dat het vijf voor twaalf is.

Intussen lijkt een financiële crisis vrijwel onvermijdelijk; Griekenland lijkt een opmaat te zijn tot een financiële crisis die politieke leiders met man en macht proberen te voorkomen, maar het is alleen maar uitstel van executie. Het is een politiek van pappen en nathouden en een veel grotere wereldwijde economische crisis dan die van 2007 is vrijwel onafwendbaar. De vraag is hoe lang kunnen overheden doorgaan met het verstrekken van leningen voordat het financiële wereldsysteem als een zeepbel uit elkaar knapt? Een vraag die vooralsnog onbeantwoord moet blijven, maar het is heel goed mogelijk dat op het moment dat *Reflectie* bij u in de bus rolt, de zeepbel uit elkaar is gespat. De ‘giga’ koek lijkt op te zijn en het doodzieke financiële systeem dat nu krampachtig in leven wordt gehouden is op sterven na dood. Banken vallen om, geld verliest steeds meer waarde. Zelf zal ik in ieder geval niet verbaasd zijn als de pinautomaat het plotseling laat afweten. Het gaat er niet om óf dit gebeurt maar wannéér het gebeurt. Er zal dan een grote run op de tegoeden bij de banken ontstaan en omdat de banken voor deze tegoeden geen enkele dekking hebben, zullen ze bij bosjes omvallen. De Vedisch astroloog en kenner van de Veda’s, Kush Visser wijst erop dat hetzelfde met een aantal landen gebeurt die op dit moment (mei 2011) financieel al op instorten staan. “Omdat het hierbij om astronomische bedragen gaat, zullen centrale banken niet meer in staat zijn om de banken of bepaalde landen van hun ondergang te redden. Een wereldwijde economische catastrofe of zuivering is dan onontkoombaar en zal zich in de komende tijd voltrekken.”⁽¹⁾

Een nieuw begin van de mensheid?

In zijn artikel “Van zelfheling naar zelfrealisatie”⁽¹⁾ zet Kush Visser enkele bronnen van (oude) wijsheid op een rijtje die in geschriften, publicaties en artikelen naar voren komen en een direct verband leggen met de huidige ontwikkelingen:

1. De Mayakalender 2. De Thora 3. De Vedische traditie van wijsheid 4. De Openbaring aan Johannes 5. Geestelijke leiders (avatars, yogi’s, zieners) en 6. Astrologische verwijzingen.

Evenals Marcel Messing wijst Visser erop dat volgens de Vedische traditie van wijsheid de mensheid op dit moment in Kali Yuga, het tijdperk van onwetendheid verkeert, maar is een transformatie in de richting van Sat Yuga, het tijdperk van de waarheid, zeer wel mogelijk en zelfs waarschijnlijk. Dit zou volgens hem kunnen samenvallen met de tiende incarnatie van Heer Vishnu, het in stand

houdende principe in de schepping. Heer Vishnu’s incarnatie wordt aan het einde der tijden verwacht in de vorm van de avatar Kalki die gezeten op een wit paard op de wolken verschijnt. Maar ik denk dat we aan dit laatste, zoals in zoveel heilige geschriften, een meer symbolische waarde moeten toekennen.”

Zonder tekort te willen doen aan de zeer verlichte weldoeners, zoals Sri Satya Sai Baba, Ammaji en vele anderen, wil hij nog de avatar Bhagawan uit het zuiden van India vermelden, die interessante uitspraken over de komende tijd heeft gedaan. “Een avatar is iemand met de kwaliteiten van de goddelijke intelligentie die met een speciaal doel naar de aarde is gekomen, namelijk om de planeet en zijn bewoners van de ondergang te redden. Sri Rama, Krishna, Jezus en de Boeddha waren zulke avatars. In het kort zegt Bhagawan dat de gedach-

Maar zelfs al geven we jullie vijftwintig jaar, wat gaan jullie dan doen om te zorgen dat het menselijk bewustzijn op een hoger plan wordt gebracht, zodanig dat we de mondiale zelfmoord die gaat gebeuren kunnen voorkomen? De enige manier om dat te vermijden is een meer meditatieve houding in de wereld te brengen. - Maar het is zo’n krankzinnige wereld, dat het bijna ongelooflijk lijkt. — Osho

tesfeer van de menselijke geest zich in het magnetisch veld van de Aarde (akasha) bevindt en dat de resonantie van dit veld de laatste jaren drastisch is toegenomen. De toename is zo hevig dat de kern van de aarde in 2012 zou stoppen met roteren, met als gevolg dat het hele magnetische veld voor enige tijd zou verdwijnen. Dat zou betekenen dat ook onze samskara's, de diepe indrukken en condities die wij al vele levens lang met ons meezeulen, worden uitgewist. Op het moment dat de kern van de Aarde weer gaat draaien, is een nieuw begin van de mensheid aangebroken en wordt dit door Bhagawan als de dageraad van een Gouden Tijdperk beschreven. De mens zal dan een nieuwe staat van verruimd bewustzijn gaan ervaren.”⁽¹⁾

Ervin László: onze beschaving als chaotisch systeem staat voor een tweesprong

Toch zal het steeds wereldwijd te voelen en te merken zijn dat het niet goed gaat met onze planeet, zoals ook Ervin László daar vaak op wijst. In zijn boek *Het Chaospunt, De wereld op een Tweesprong*, legt Ervin László⁽²⁾ uit dat de huidige ontwikkelingen in de wereld naar een chaotisch climaxpunt zullen leiden. Volgens László zijn de utopische economische

László: geen doemscenario

groeimodellen die uitgaan van een oneindige groei en de daaraan gekoppelde evenredige vraag naar grondstoffen en energie onrealistisch. De economische groei staat op gespannen voet met de groeiende overbevolking, de snelle afbraak van ecologische systemen en de toenevende klimaatsveranderingen. Hierdoor is een wereldwijde trendbreuk onvermijdelijk nu we in

hard tempo afstevenen op wat László het chaospunt noemt.

László baseert deze conclusie op basis van zijn inzichten in de fysica van de chaostheorie. Deze chaostheorie bestudeert het gedrag van complexe systemen zoals de gedragingen van het weer, populatiegroei en beurskoersen. Deze systemen lijken zich in eerste instantie volstrekt willekeurig te gedragen, maar de chaostheorie laat zien dat er in werkelijkheid een ‘verborgen’ orde schuilgaat achter het schijnbaar chaotische gedrag van elk systeem.

Uiteindelijk zal een chaotisch systeem een trendbreuk doormaken. Het systeem wordt instabiel en neigt naar een nieuwe toestand. Hierbij zijn er twee mogelijkheden: het kan vervallen tot een blijvende instabiele toestand (chaos), of het systeem herorganiseert zich tot een nieuwe stabiele toestand maar nu met een beter en hoger organisatieniveau!

Volgens László staat onze beschaving als chaotisch systeem voor een dergelijke tweesprong. Het voortbestaan van onze beschaving staat volgens hem op het spel. Ofwel we vervolgen onze heilloze weg van afbraak en verval met alle rampzalige gevolgen van dien, ofwel we evalueren door de dreiging van deze onheilspellende toekomst als mensheid pijlsnel naar een nieuw bewustzijnsniveau waardoor een ramp wordt afgewend.

In de visie van László hebben we echter niet lang meer; in 2012 bereiken we dit chaospunt. Het is een ‘point of no return’ waar geen terugkeer van mogelijk is en ons lot bezgeld lijkt.

Het is opmerkelijk dat László het jaar 2012 aanmerkt, omdat dit ook het jaar is dat de Mayakalender afloopt. De Maya's koppelden voorspellingen over het einde van een tijdperk en het binnengaan van een nieuwe tijd aan het aflopen van hun kalender in 2012.

Volgens de Maya's gaat de Aarde nu door een uitzuiveringsperiode heen om zich in 2012 te vernieuwen. Volgens László's eigen zeggen werd hij pas na de ontdekking van zijn chaospunt op de hoogte gesteld van deze oude Mayavoorspellingen.

2012 is niet het einde van de wereld.

László stelt dan ook vast dat er gedegen wetenschappelijke bewijzen zijn die kunnen worden gezien als ondersteuning van de profetie dat het eind 2012 een turbulente periode gaat worden. Hij vraagt zich af of wij genoeg voorbereid zijn op de abrupte ontwrichtingen en veranderingen die dan optreden en klaarstaan om ons voordeel te doen met de kansen die hierdoor worden ontsloten.

Het antwoord laat op zich wachten, maar één ding staat volgens hem vast; wij moeten wakker worden voor zowel de gevaren als kansen van *WorldShift 2012* die de toekomst voor ons in petto heeft.

Het ligt in de aard van László niet uit te gaan van een doemscenario. Het is, zo zegt hij, een feit: wij verkeren in een mondiale noodtoestand. Maar, een wereldwijde noodsituatie is echter geen reden tot pessimisme en wanhoop. Het is een oproep tot handelen! Iedere crisis, lokaal of mondiaal, creëert ook constructieve, positieve mogelijkheden. Er is echter één ding dat geen enkele crisis toelaat: business as usual – op de oude voet doorgaan. Als we dat toch doen, draait een crisis uit op een ramp. 2012 is volgens László, Messing, Visser en vele anderen niet het einde van de wereld.

2012 ontmythologiseren

Misschien is het u gaan duizelen bij dit bombardement aan informatie over 2012, maar ik denk dat het goed is dat we ons goed bewust gaan worden van wat er op dit moment op deze planeet speelt, maar we moeten ons ook bewust zijn van vele onzinverhalen en doemscenario's.

Zo wordt Jose Huchim – een Mexicaanse archeoloog en Maya – bepaald niet vrolijk over de manier waarop de westerse wereld de voorspellingen van de Maya's de wereld in heeft geholpen. Vooral de Amerikaanse kaskraker 2012 (die onlangs op tv werd uitgezonden) is hem terecht een doorn in het oog. In de film wordt verwezen naar de kalender die de Maya's in een steen graveerden. De kalender stopt op 21 december 2012 en dat zou niet voor niets zijn. Volgens de westerse interpretatie zou dan namelijk de wereld vergaan. Huchim kan er niet om lachen. “In de gedachten van de Maya's is het slechts een cyclische periode die tot een einde komt. De Maya's zagen het nooit als een catastrofale datum. “Het is zorgwekkend dat de westerlingen, een andere betekenis aan de visie van ons Maya's geven.”

In Mexico wonen nog zo'n anderhalf miljoen Maya's. In Guatemala vormen afstammelingen van de Maya's zo'n veertig procent van de bevolking. Geen enkele westerse interpretatie doet recht aan wat hun voorouders ooit bedoelden. De Ma-

ya's creëerden de kalender om belangrijke gebeurtenissen en data in hun verleden en toekomst te kunnen markeren. De kalender bestaat uit dertien cycli van 144.000 dagen. De laatste dag is 21 december 2012. "Wat de Maya's voor die datum echt voorspelden, was dat er een god op aarde zou komen, maar ze vermeldden niet dat de aarde zou vergaan."⁽³⁾

Met het naderen van het jaar 2012 is het goed dit jaartal te ontmythologiseren en te ontdoen van haar o zo magische esoterische mythe. Zeker, er vallen dingen samen waarop ook László en Messing terecht wijzen, maar het heeft geen zin om ons alleen daarop te focussen. Sommigen lijken dat wel te doen, maar vergeten intussen wel hier-nu te leven.

In de film 2012 zie je een verbijsterde Tibetaanse monnik kijken naar de golven die het Himalayagebergte met donderend geraas overspoelen.

Als je daar zelfs niet meer veilig bent ... zei een vriendin die de film zag en wat wit om de neus was en echt dacht dat rampschip Aarde 21 december 2012 op de klippen loopt. "Hamsteren heeft dan geen enkele zin", zei ze nog. Ze sliep er slecht door en kan niet meer genieten van de dagelijkse mooie dingen.

Het is heel kwalijk dat dergelijke films inspelen op angsten en dat gebeurt heel bewust. Door op angst in te spelen kun je mensen makkelijker manipuleren en dat is wat er nu gebeurt, maar laten we niet onze identiteit, wie we werkelijk zijn, daardoor bepalen. Het gaat erom wakker te blijven en wakker te worden, ontsnappen aan ons gekooid bestaan.

Ons gekooid bestaan

De leugen van preteiland

In het sprookje Pinokkio en de parabel van de verloren zoon denken zij pas mee te tellen op het preteiland, in een wereld van geld, vrouwen en macht. Voor alle duidelijkheid: dit is geen veroordeling voor hen die het 'preteiland' verkieszen. Het gaat om ieders vrije wil. Iedereen ontwikkelt en groeit op zijn of haar manier, de een doet er langer over dan de ander,

maar uiteindelijk komt iedereen thuis en vindt voor ieder van ons de hereniging plaats. Vroeg of laat kom je erachter dat het verblijf op het preteiland neerkomt op een "gekooid" bestaan, een ware illusie.

We hebben van nature moeite met chaos en verwarring, maar toch smoren we maar al te vaak de stille roepstem van onze ziel en van ons geweten. Een van die doelen van het rondwentelende wiel van geboorte en dood, is om onszelf zo volledig mogelijk te ontplooiën, en onze mogelijkheden vrij te maken, om in een van onze levens wakker te worden. Hiervoor krijgen we een lange reeks van persoonlijke levens of incarnaties mee, totdat we de rijpheid en wijsheid hebben gevonden om niet meer 'terug te hoeven keren'. Onze persoonlijke ikheid zal moeten sterven om de waarheid die in onze ziel is ingeplant naar buiten te laten treden. Die waarheid is onze eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid. Paulus zegt hiervan dat niet zijn "ik" maar Christus in hem leeft.

In feite is de persoonlijkheid de kooi op het preteiland waaruit we vroeg of laat, verlost willen worden. De oorsprong

van onze persoonlijkheid ligt in de wijze waarop wij met onze geest omgaan. Zolang we ons laten leiden door allerlei uitingen van egoïsme, hebzucht, en begeerte, en weigeren onze patronen los te laten, heeft onze persoonlijkheid het prima naar z'n zin.

Wie echter op zijn intuïtie vertrouwt en nog niet verslaafd is aan de virtuele werkelijkheid weet dat het aftellen begonnen is. Een nieuwe tijd breekt aan. Niet een tijd zoals vele 'new-agers' dat zien, maar een tijd van radicaal andere mogelijkheden. Mits we het roer razendsnel omgooien.
Marcel Messing

De machthebbers van deze wereld willen niets liever dan dat we in onze o zo comfortabele kooien opgesloten blijven en verdoven ons via onze flatscreens en grootbeeld tv's.

Maar ze kunnen niet voorkomen dat steeds meer mensen uit die kooien willen ontsnappen en juist

door wat er in de wereld aan rampen en crisissen gebeurt, bewust worden, bewuster gaan leven. Dan is 2012 geen schrikbeeld meer, maar een nieuw begin. Laten we daar nu al mee beginnen

Lambert (Aat) de Kwant is freelance religiejournalist en verzorgt programma's voor OHM, de Hindoe-omroep. Via zijn bureau Quantum Research & Journalistiek is hij ook betrokken bij research voor andere organisaties en schrijft hij o.a. in bladen als Prana, Terugkeer en Koördanser. Hij is programmamaker bij Indigo Soulstation. (www.indiggosoulstation). Hij organiseert symposia via de stichting Quantum Symposia. (www.quantumsymposia.nl). Hij verdiept zich ook in het fenomeen van de helende stem, geeft daar ook lezingen en workshops over.
E-mail: adekwant@upcmail.nl

- (1) Veranderingen in de lucht. 2012 en verder...12 bewustzijnsverruimende en kritische commentaren. Verschijnt in september bij uitgeverij Tattwa.
- (2) Ankh-Hermes 2010
- (3) Bron: www.scientias.nl.

* * *

Op 17 juli zal in het OHM-radioprogramma De Lotusvijver, Rinus van Warven o.a. Johan Pameijer interviewen. Het thema van deze uitzending is: Shiva en westerse mystiek.

Shiva is één van de bekendste manifestaties van het goddelijke. Hij is vernietiger en beschermer, heer van het universum. Shiva vertegenwoordigt een filosofie en een wereldbeeld die beschreven kunnen worden als de essentie van het Indiase denken.

Deze filosofie is ook te herkennen in de westerse mystiek, onder meer bij Johannes van het Kruis.

Het programma begint om 14.15 uur op radio 5, via de ether Radio 747.

Johan Pameijer is oud-journalist en Priester in de kerkgemeente Raalte.

Wie de uitzending niet kan beluisteren kan een cd met het interview aanvragen bij Aat-Lambert de Kwant.

tel.072-5119619, adekwant@upcmail.nl

Niet-materialistisch wereldbeeld als uitgangspunt, dan automatisch pseudowetenschap?

Jim van der Heijden ⁽¹⁾

In 2010 nam arts en neurobioloog Dick Frans Swaab na 31 jaar afscheid als hoogleraar neurobiologie aan de Universiteit van Amsterdam. Tot 2006 was hij tevens directeur van het Nederlands Instituut voor Hersenonderzoek van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Hij is iemand die de belangstelling niet schuwt, controverses niet uit de weg gaat en die misschien ook wel zoekt. Zo kwam hij onder meer in het nieuws door zijn bevindingen en standpunten over verschillen in de hersenen tussen mannen en vrouwen en dito tussen homoseksuelen en niet-homoseksuelen. Het laatste leverde hem een reeks dreigbrieven en bommeldingen op. Swaab is een autoriteit op het gebied van hersenonderzoek waar hij vanaf zijn studietijd mee bezig is geweest en na zijn pensioen mee door zal gaan. De lijst van publicaties en boeken van zijn hand of waaraan hij heeft bijgedragen is enorm. Zijn kort geleden verschenen boek 'Wij zijn ons brein' wekt dan ook hoge verwachtingen.

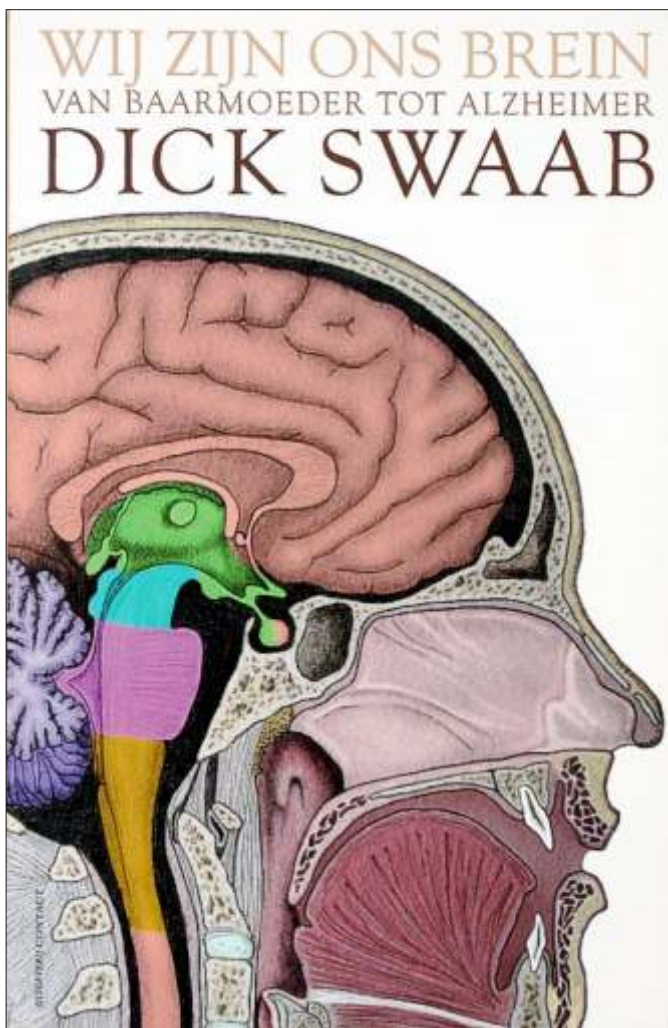
Swaab's beeld van de werkelijkheid is deterministisch en materialistisch. Fysische en chemische processen in onze hersenen maken wie wij zijn en die bieden geen ruimte voor een vrije wil of een ziel. Vanzelfsprekend is dit ook het uitgangspunt van 'Wij zijn ons brein' waarin Swaab de mens en zijn brein volgt vanaf de conceptie tot aan de dood. Wat gebeurt er met de hersenen in de puberteit, bij verliefdheid, bij ziekten, bij beschadiging en bij dementie? Hoe zit het met homosexualiteit, psychische problemen, moreel gedrag, geloof, spiritualiteit en de invloed van medicijnen en therapieën? Er is weinig dat Swaab op deze 479 pagina's niet bespreekt. Teveel om hier allemaal te behandelen en daarom zoom ik in op hoofd-

stuk XVII 'Er is niet meer tussen hemel en aarde ....'. Daar komen we acht pagina's tegen over de BDE onder de toch wel tendentieuze titel 'Pseudowetenschappelijke verklaringen van de bijna-doodervaring'.

Povere theorie

Het plakken van het etiket 'pseudowetenschap' op alles wat niet in de materialistische opvattingen past is iets dat in sceptische kringen zonder veel omhaal gebeurt. Daarenboven is in dit geval irritatie te vermoeden. Die blijkt op oud-cardioloog Van Lommel en zijn boek 'Eindeloos bewustzijn' te zijn gericht, maar voor ik daar op in ga eerst iets over hersenonderzoek. Door de moderne scantechnieken en de vele populairwetenschappelijke publicaties – vaak voorzien van fraaie kleurenweergaven – wordt de indruk gewekt dat de hersenwetenschap exact doorgrondt hoe het onder onze schedels werkt. Dit betreft niet alleen de besturing van het fysieke lichaam, ook dat wat we aanduiden met bewustzijn, psyche, geest of ziel wordt inbegrepen. Echter, niets is minder waar. Het zijn vooral aannamen over hoe het zou kunnen werken die naar buiten worden gebracht. Daar zijn andere aannamen tegenover te zetten die veel minder aandacht krijgen omdat die niet in het overheersende materialistische paradigma passen. Swaab onderstreept dit (ongewild neem ik aan) als hij zegt dat hij geen overtuigende uitspraken kent tegenover het idee dat de ziel een product is van de hersenen. Het is dus een ideeënstrijd waarin de aanhangers van één idee steunen op de hoogmoed van het hebben van de meerderheid onder vakbroeders.

Echter, dat de ziel – of de geest of het bewustzijn, de termen lopen nogal eens door elkaar – een product is van de hersenen is niet wetenschappelijk aangetoond. Als dit wel zo zou zijn dan had de materialistische wetenschap dit flink van de daken geschreeuwd. Nee, er zijn slechts opvattingen en die lopen uiteen. Dennett, een materialist net als Swaab, meent dat het brein werkt als een supercomputer die via materiële processen onze psychische aspecten voortbrengt. Dit had Penrose al geopperd in 'The Emperor's New Mind' uit 1989 en hij was in die tijd ook al niet de eerste daarmee. Penrose wees toen op het hoge speculatieve gehalte van dit idee en dat is 22 jaar later nog steeds zo. Nobelprijswinnaar Eccles verwerpt deze opvatting dan ook omdat het nooit echt geconcretiseerd wordt en noemt het ironisch 'promissory materialism' ('belovend materialisme'). Het is voor hem een 'impoverished and empty' ('povere en holle') theorie die slechts stoelt op het optimisme dat de wetenschap het eens op zal lossen, maar in werkelijkheid geen

verklaring kan geven voor ‘the wonder and mystery of the human self with its spiritual values, with its creativity, and with its uniqueness for each of us.’⁽²⁾ (*How the Self Controls Its Brain*, 1994). Eccles zet vervolgens het denkbeeld van een mentale, niet-materiële, wereld die met de fysieke wereld interacteert tegenover het ‘belovend materialisme’. Alle geweld van de materialistische meerderheid kan niet verbloemen dat ze het door haar geclaimde alleenrecht niet kan waarmaken en dit maakt niet-materialistische opvattingen des te interessanter.

Universitair chauvinisme

Swaab opent zijn stukje over de BDE met het verhaal dat hij hoorde van een van zijn promovendi die er twee heeft gehad. Het is een BDE-verslag zoals er vele zijn. Swaab gebruikt het om direct aan het begin zijn positie duidelijk te maken. Dit doet hij door het een wetenschappelijke en analyserende vertelling te noemen en zijn promovendus te prijzen als een uitzondering die tijdens en na zijn BDE een kritische wetenschapper bleef. Zo maakt al de eerste anderhalve pagina duidelijk dat Swaab last heeft van wetenschappelijke arrogantie en de BDE-literatuur niet kent. Hij lijkt daar zelfs mee te koketteren als hij het heeft over het ‘*Journal of Near-Death Studies*’ – een al 30 jaar bestaand *peer-reviewed* wetenschappelijk kwartaaltijdschrift – waar hij nog nooit van heeft gehoord. Verder was de promovendus kennelijk materialistisch geconditioneerd of praatte hij zijn baas naar de mond. Het is exemplarisch voor de wetenschappelijke zelfingenomenheid die overdreven waarde toekent aan eigen en binnen de discipline verricht onderzoek en daar heersende opvattingen. Dit ken ik uit mijn loopbaan bij TNO waar veel contacten met de universiteiten bestaan. Voor sommige ‘universitair’ was het toepassingsgerichte onderzoek van TNO van een andere (lagere) orde dan hun onderzoek dat per definitie wetenschappelijk was. En als dan ook nog doordrong dat een TNO-onderzoek begrensd wordt door een met een externe opdrachtgever overeengekomen doel, looptijd en budget in plaats van met zachte voorwaarden en limieten uit de zakken van de belastingbetalers te worden bekostigd dan waren voor hen hun vermoedens bevestigd. Zo zijn ze niet allemaal en TNO heeft heel wat gepromoveerden en hoogleraren in zijn gelederen die het ongelijk van zulke universitaire chauvinisten aantonen.

Prof Dr Dick Swaab

Tegen deze achtergrond, naast zijn vooropstaand materialistische werkelijkheidsbeeld, versta ik Swaab’s afwijzing van Van Lommel’s interpretaties en ook zijn irritatie. Van Lommel is geen universitaire wetenschapper, maar een niet gepromoveerde arts in een gewoon ziekenhuis. Dit zijn geen voorwaarden waaronder voor de universitaire chauvinist sprake kan zijn van het bedrijven van serieuze wetenschap. Als Van Lommel dan ook nog buiten zijn vakgebied, namelijk cardiolo-

gie, treedt en zijn status gebruikt om een van het gangbare materialistische paradigma afwijkende uitleg van de BDE te propageren zijn de rapen helemaal gaar. Dus is voor Swaab de verdienste van het in *The Lancet* gepubliceerde Merkawahonderzoek, waarbij Van Lommel als primus inter pares van de onderzoeksgroep optrad, uitsluitend gelegen in het gegeven dat het de BDE in de medische wereld beter bespreekbaar heeft gemaakt. De rest is pseudowetenschap van een niet rationeel analyserende Van Lommel op wie zich nu Swaab’s afkeer richt wat betreft diens voor hem vage paranormale zaken.

Drogredeneringen

Swaab doet niet erg zijn best om zijn aversie tegen andere visies dan die van hem te onderbouwen. Kennelijk moet zijn autoriteit genoeg zijn voor de lezer en zo niet dan heeft hij nog wat drogredeneringen klaar. Omdat iemand met een geamputeerde arm via gedachten en zenuwcellen een kunstarm kan aansturen produceren – volgens hem – de hersenen bewust zijn. Swaab’s overleden collega Romijn van het Nederlands Instituut voor Hersenonderzoek berekende dat het voor de hersenen onmogelijk is om alles op te slaan wat een mens in zijn/haar leven denkt en meemaakt. Dit wordt nu door Swaab aan Van Lommel gehangen en vervolgens bestreden door Nobelprijswinnaar Kandel op te voeren die het zenuwstelsel van een zeeslak bestudeerde om inzicht te krijgen in de rol van moleculen en cellen bij leerprocessen en geheugenvorming. Swaab heeft nog meer Nobelprijzen waar hij Van Lommel mee om de oren slaat, maar erg interessant is dit niet omdat hij er duidelijk blijk van geeft zich niet in de BDE en de veelheid aan gepubliceerd BDE-onderzoek te hebben verdiept.

Swaab meent dat alle BDE-elementen te verklaren zijn uit de resultaten van hersenonderzoek. En dat alleen omdat mensen daar niet geïnteresseerd in zijn denken ze een kijkje in het hiernamaals te hebben gekregen. Echter alle mechanismen die hij opvoert zijn allang in de wetenschappelijke BDE-literatuur voorbijgekomen en uiteindelijk afgewezen. Zo maakte cardioloog Sabom al in 1982 in zijn boek ‘*Recollections of Death: A Medical Investigation*’ melding van een bovengemiddeld bloedzuurstofgehalte tijdens de reanimatie van een patiënt die, naar later bleek, op dat moment een intense BDE had⁽³⁾. Diverse onderzoekers, zoals neuropsychiater Fenwick, toonden aan dat ervaringen door gebruik van ketamine, een oud narcosemiddel, onterecht gelijk werden gesteld aan BDE-en. De inhoud van een ‘ketamine-ervaring’ is wezenlijk anders dan die van een BDE en dit geldt ook voor andere chemische stoffen. Fundamentele afwijkingen van de opgeroepen ervaringen zijn er ook bij temporaalkwabstimulatie waar door neurochirurg Penfield al in de jaren ’50 en door neurowetenschapper prof. Persinger vanaf de jaren ’80 van de vorige eeuw mee werd geëxperimenteerd. En zo kunnen alle ‘verklaringen’ worden doorgestreept. Swaab had dit uitgebreid in de uitstekende bespreking ‘*Explanatory Models for Near-Death Experiences*’ (in ‘*The Handbook of Near-Death Experiences*’, 2009) door prof. Greyson *et al.* kunnen lezen.

Wie nu nog beweert dat BDE-en ontstaan door zuurstoftekort, angst, hoge koorts of chemische stoffen, en losse uittredingen niet van een volledige BDE onderscheidt, heeft op dit onderzoeksterrein de aansluiting verloren. Als die er in het geval van Swaab ooit zou zijn geweest. Swaab fulmineert tegen Van Lommel’s overwegingen op het gebied van orgaantransplantatie die hij bestempelt als kletsverhalen in plaats van er

inhoudelijk op in te gaan. Veel duidelijker kan hij niet maken dat hij een materialist in hart en nieren is die zich niet verwaardigt om andere opvattingen ook maar in overweging te nemen. Om het kwantumfysische deel van Van Lommel's ideeën aan te pakken voert Swaab theoretisch fysicus Dijkgraaf op. Die zou hebben gesteld dat verstrengeling en non-lokaliteit alleen optreden bij een temperatuur van een miljardste graad boven het absolute nulpunt. Hoe dit is te rijmen met het werk van o.a. Zeilinger en zijn groep die verstrengeling van fotonen (bij de Canarische eilanden, vast een stuk warmer) over een afstand van 144 km tot stand brachten vertelt Swaab niet.

Voorbarige waarheidsclaim

Het gaat er niet om wie volledig gelijk heeft, dat heeft Swaab niet, Van Lommel niet, ik niet en u, beste lezer, ook niet. Op het kennen van de enig echte waarheid zijn wij mensen sowieso niet gemaakt. We kunnen voorkeuren hebben ten aanzien van verklaringen van de bijna-doodervaring en tegelijk beseffen dat de gekozen positie onjuist kan blijken te zijn. Spijkerhard geachte materialistische visies blijken helemaal zo hard niet te zijn en visies die door materialisten als vaag en paranormaal zijn afgedaan blijken aan kracht te winnen. Waar het in dit geval wel om gaat is dat Swaab zo verblind is door zijn eigen gelijk en aversie tegen niet-materialistische visies – die voor hem gepersonifieerd worden door Van Lommel – dat hij in deze paragraaf van zijn boek een weinig verheffend schot-schrift heeft geproduceerd in plaats van het aantal zeer interessante pagina's dat van iemand met zijn achtergrond mag worden verwacht. Hiervoor had hij zich op de hoogte moeten stellen van de BDE-literatuur. Dan had hij geweten dat het prospectieve karakter van het Merkawah-onderzoek nieuw was en de rest van wat Van Lommel te berde brengt niet. Niet omdat die ideeën zoals Swaab schrijft al duizenden jaren bestonden, daarmee implicerend dat ze niet meer van deze tijd zijn, maar omdat in de laatste vier decennia uitstekend wetenschappelijk onderzoek is gedaan naar de BDE en de daarmee samenhangende aspecten. Op de uitkomsten daarvan baseert Van Lommel zich en Swaab had slechts de laatste veertig pagina's van 'Eindeloos bewustzijn' (noten en bronnen) hoeven te raadplegen om daar toegang toe te krijgen.

De eerder genoemde bespreking door Greyson et al eindigt met de volgende conclusie:

'The real challenge of explanatory models of NDEs lies in examining how complex consciousness, including thinking, sensory perception, and memory, can occur under conditions in which current physiological models of mind deem it impossible (Kelly, Greyson, and Kelly 2007). This conflict between neuroscientific orthodoxy and the occurrence of NDEs under conditions of general anesthesia or cardiac arrest is profound and inescapable. If scientific discourse on the mind-brain problem is to be intellectually responsible, it must take these data into account. Only when researchers approach the study of NDEs with this question firmly in mind will we progress in our understanding of NDEs beyond unsatisfactory neuroscientific conjectures. Similarly, only when neuroscientists examine current models of mind in light of NDEs will we progress in our understanding of consciousness and its relation to the brain.'⁽⁴⁾

Om vernieuwende wetenschap te bedrijven is het nodig om open te staan voor het ondenkbare en te beseffen dat heersende paradigma's altijd zullen worden opgevolgd door andere, dat ook buiten het reguliere wetenschappelijke circuit vernieu-

wende inzichten tot stand kunnen komen en dat een leven lang met hetzelfde onderwerp bezig zijn tot een tunnelvisie kan leiden.

Met dank aan Ruud van Wees, Rudolf H. Smit en Titus Rivas.

Noten

1 — Na zijn loopbaan als materiaalonderzoeker en research- en zakelijk manager, richt Jim van der Heijden (foto links) – zelf BDE'er – zich onder meer op het zoeken naar de herkomst van bijzondere bewustzijnservaringen. Hierover schreef hij diverse artikelen en de boeken 'Onvergankelijk!' en 'Het kleine bijna-bij-de-dood boekje'. (zie onder)

2 — 'het wonder en mysterie van het menselijke zelf met zijn geestelijke waarden, zijn scheppingsvermogen en voor het feit dat ieder van ons uniek is'

3 — Sabom schrijft: 'De resultaten van het laboratoriumonderzoek wijzen uit dat het zuurstofgehalte van zijn bloed boven

het normale niveau lag (wat vaak het geval is wanneer de patiënt tijdens de reanimatie grote concentraties zuurstof worden toegediend) en dat zijn koolzuurniveau in feite lager was dan normaal (de waarden waren: pO₂ = 138, pCO₂ = 28, pH = 7,46). Het feit dat hij het afnemen van het bloed 'visueel' had waargenomen geeft aan dat de analyse van het bloedmonster geldt voor de tijd dat zijn bijna-doodervaring plaatsvond. In dit gedocumenteerde geval kan dus noch een laag zuurstofniveau (hypoxia) noch een hoog koolzuurniveau (hypercarbia) worden aangevoerd als verklaring voor de BDE!'

4 — In ietwat vrije vertaling: 'De werkelijke uitdaging voor verklaringsmodellen van BDE-en ligt in de wijze waarop het onderzoek van complex bewustzijn, inclusief denken, zintuiglijke waarneming en geheugen, omgaat met het optreden van BDE-en onder omstandigheden die de hedendaagse neurofysiologie onmogelijk acht (Kelly, Greyson, en Kelly, 2007). Het conflict tussen de neurowetenschappelijke orthodoxie en het optreden van BDE-en bij anesthesie of hartstilstand is diepgaand en onontkoombaar. Als men de wetenschappelijke discussie over het geest-hersenenprobleem op intellectueel verantwoorde wijze wil voeren dan moet men hiermee rekening houden. Pas wanneer onderzoekers het BDE-onderzoek benaderen met deze vraag stevig in gedachten kunnen we vooruitgang boeken in het zodanig begrijpen van BDE-en dat dit verder gaat dan onbevredigende neurowetenschappelijke speculaties. Evenzo, pas wanneer neurowetenschappers modellen voor de geest onderzoeken in het licht van BDE-en zullen we vooruitgang kunnen boeken in het begrijpen van het bewustzijn en de relatie daarvan met de hersenen.'

* * *

Van der Heijdens eigen boeken:

FILM - Eindeloos bewustzijn

Aat Lambèrt de Kwant

EMS FILMS Woerden. DVD met boekje

Op tv was hij al te zien, de kortere versie van "Eindeloos bewustzijn" die door de Boeddhistische omroep werd uitgezonden.

Ik was bij de première van de definitieve en langere versie van de film en was geraakt door de indringende gesprekken met de vier ervaringsdeskundigen. Deze maand kwam de DVD beschikbaar, inclusief een fraai vormgegeven boekje dat nog wat meer informatie bevat en waarin de vier mensen met een BDE eveneens aan het woord komen.

Het boek *Eindeloos Bewustzijn* van cardioloog Pim van Lommel veranderde voor veel mensen hun visie op het leven ingrijpend. En hoewel het boek door antikwakfundi's neergesabeld is, is de oplage ongekend hoog. Ik doel op de skeptici die zich nog steeds erg opwinden over Pim van Lommels overigens voorzichtige stelling dat het bewustzijn eindeloos lijkt te zijn. Het is vooral diens wetenschappelijke achtergrond die hen laaiend maakt.

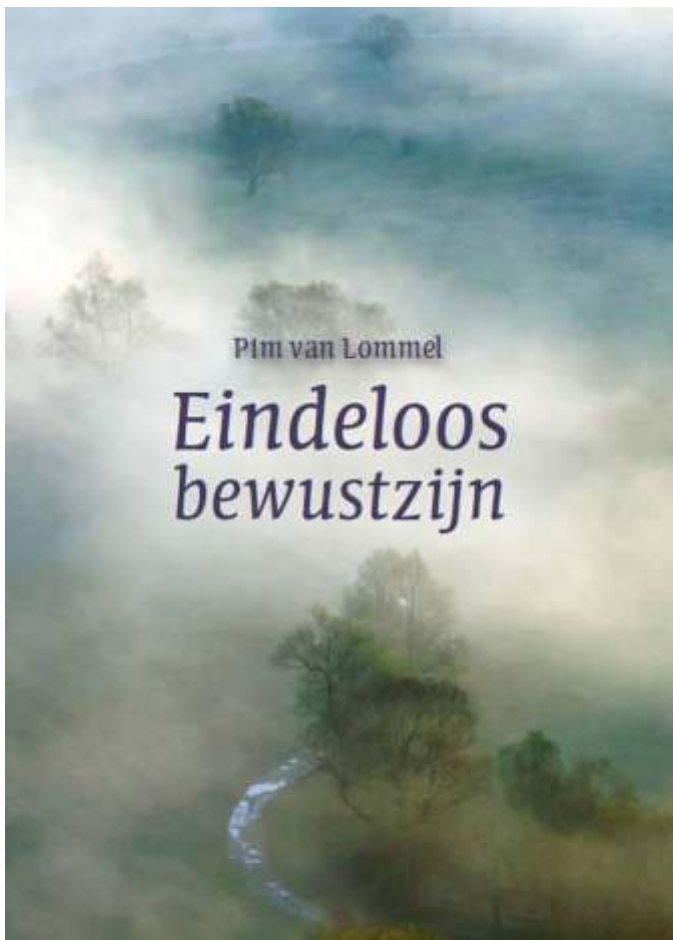
In zijn nieuwe boek "Wij zijn ons brein" van Dick Swaab, laat deze in een afzonderlijk hoofdstuk weinig heel van Van Lommel's boek. (zie de reactie van Jim van der Heijden, elders in dit nummer) Swaab staat bekend als een autoritair man die geen tegenspraak duldt. Vanuit zijn ivoren materialistische toren probeert hij Van Lommel neer te slaan.

Toch is *Eindeloos bewustzijn* intussen wel resultaat van twintig jaar wetenschappelijk onderzoek naar ervaringen van mensen met een zogenaamde bijna-doodervaring (of BDE). Het boek werd bovendien een bestseller. De film verdient een dergelijk succes.

Ervaringsdeskundigen

Wie de treffende beelden van de film ziet, kan haast niet anders dan concluderen dat het hier om wezenlijke, authentieke en transformerende ervaringen gaat.

In de filmversie van *Eindeloos Bewustzijn* wordt het aspect van de transformatie die inherent is aan BDE's belicht. Vier ervaringsdeskundigen vertellen hun verhaal en vertellen zonder terughoudendheid hoeveel invloed hun ervaring verder op hun leven had. Hoewel ieder van

hen zijn/haar eigen unieke ervaring had, zijn er toch verrassende overeenkomsten. Mensen met een BDE tonen geen angst meer voor de dood, zijn minder materialistisch, werden meer spiritueel dan religieus, voelen zich één met de natuur en bij velen van hen manifesteerde zich een hoge intuïtieve en helende gave.

De persoonlijke, vaak emotionele, verhalen krijgen extra betekenis door discussies met een aantal belangrijke denkers op dit gebied. Eén van hen is Carlo Leget die zich als geesteswetenschapper bezighoudt met zorg-ethiek en spiritualiteit: palliatieve zorg en morele vragen rond het levenseinde vormen zijn specialiteit. Leget is in zijn wetenschappelijke werk gefascineerd door de grenzen van het denken: een thema dat onontkoombaar is voor wie zich bezighoudt met grote thema's als 'God', 'zin', 'leven' en 'dood', die qua inhoud stuk voor stuk ons begrip overstijgen. In zijn publicaties probeert hij steeds gevoelig te blijven voor de motieven en redenen waarom mensen de wereld om zich heen betekenis geven zoals zij feitelijk doen en open te staan voor wat niet past in de vertrouwde denkkaders. Van daaruit is hij gefascineerd door de getuigenissen van mensen die vertellen een BDE gehad te hebben. Wat hem met name daarin boeit, is de wijze waarop dit het leven van mensen diepgaand verandert, en groot verzet oproept in de omringende wereld, tot in de wetenschappelijke wereld toe.

Tibetaanse inzichten

Opmerkelijk is dat zelfstandig coach en interim-manager Reinier Tilanus vanuit zijn boeddhistische visie overeenkomsten ziet tussen Van Lommels kijk op bewustzijn en die van de oude Tibetaanse meesters. In zijn boek *Het Tibetaanse boek van leven en sterven* heeft Sogyal Rinpoche (die in het boekje geciteerd wordt) de oude Tibetaanse kennis over leven en dood en over de vergankelijkheid van de mens op een toegankelijke manier beschreven. Hij vergelijkt ook regelmatig de BDE met oude Tibetaanse inzichten en geeft aan dat deze oude inzichten ook de westerse mens tot steun kunnen zijn in zijn opvattingen over de dood. Hij schrijft: 'Wordt het niet tijd dat de medische professie gaat begrijpen dat de zoektocht naar de waarheid over leven en dood en de praktijk van de geneeskunde niet los van elkaar staan?'

Raymond Moody, psycholoog en filosoof, die in 1975 met zijn bestseller 'Life After Life' bekendheid gaf aan de BDE, licht in de film zijn visie verder toe. Uiteraard komt in de film Pim van Lommel zelf ook uitvoerig aan het woord.

Regisseur Mark Verkerk (zie ook zijn *Buddha's Lost Children*) liet zich voor deze film onder andere inspireren door de stelling van Van Lommel: "Als je ervan uitgaat dat de wetenschap materialistisch is, schakel je per definitie bewustzijn uit. Want bewustzijn is niet te meten. Ik kan nooit wetenschappelijk bewijzen dat iemand verliefd is of een schilderij heel mooi vindt. En toch is het de meest grote realiteit die een mens heeft. Dus stel ik dat je een ander soort wetenschap moet hebben die ook subjectieve elementen toelaat. Wetenschap is voor mijn vragen stellen met een open geest."

In de film en het bijgeleverde boekje zegt BDE'ster Cindy Wielders tenslotte: "De eerste keer dat ik over mijn ervaring praatte, was met mijn moeder en een verpleegster in het ziekenhuis. De eerste weken na mijn ongeluk leefde ik in twee werelden, de wereld die we zien en de 'onzichtbare wereld'. Ik voelde en zag alles anders. Voor mijn idee was ik niet veel veranderd. Ik begreep alleen opeens dat er een heel erg groot ding was waar wij maar een fractie van zijn. Er is iets veel groter dan wij mensen! Ik kreeg daarna snel door, dat anderen vonden dat ik was veranderd. Ik wist alleen niet goed wat ik daarmee moest. Ik werd intuïtiever en mijn muziek ontwikkelde zich in die tijd ook sterker. Muziek maken ging gemakkelijk en ik schreef echt vanuit mijn hart. Ik gebruikte mijn muziek steeds meer om te voelen wat anderen voelden, omdat ik me ontzettend verbonden voelde met anderen. Ik wist dat ik stervenden, maar ook nabestaanden kon helpen door te zingen."

Kortom, een aangrijpende film die met het boekje een overtuigend beeld geeft van de BDE en de ingrijpende gevolgen van hen die het ervaren hebben.

De DVD kan besteld worden via de site hieronder. Kosten € 19,95

<http://www.emsfilms.com/Shop/orderManageCart>

* * *

... OVER HET LEVEN VAN ...

Geloven is een samengaan van hart en ziel

Thea van Laak

Met belangstelling heb ik in Reflectie voorjaar 2011 het artikel gelezen van Peter van der Wurf “Dus daarom ben ik gedoopt”.

Mijn leven liep geheel anders ... zowat rechtstreeks van het kraambed naar de doopvont. Zo ging dat toen in het Roomse Zuiden. Ik groeide op, zij het anders dan volgens de wens van mijn ouders en de “geestelijkheid”. Ik had andere ogen gekregen dan zij; ik zag dingen die voor hen verborgen bleven, al begreep ik dat pas veel later.

Ik ging nog niet naar de kleuterschool, dus zal ik zo'n drie jaar geweest zijn, toen ik wist te vertellen dat in de hemel de schapen en de leeuwen samen in de weide liepen en ze elkaar geen kwaad deden. Een frappante uitspraak toch voor een kind dat nog nooit van een leeuw had gehoord, laat staan er ooit een gezien te hebben. Ik werd een kind met een kwade geest in mij genoemd en moest dus gestraft worden en strenger worden aangepakt. Maar ik was een spontaan kind en wist – nog steeds als driejarige – te vertellen, dat de weiden in de hemel heuvelachtig zijn (een woord dat ik eigenlijk nog niet kende) en dat er veel meer bloemen zijn en dat de kleuren veel mooier zijn dan hier op aarde; dat er ook bloemen zijn in de bomen en in de lucht en zomaar in de wolken. Ook daarvoor werd ik bestraft en ik begreep geenszins waarom. Er werd een antipathie in mij geboren tegen alles wat Rooms is, nog voordat ik naar de kleuterschool ging. Dat is heel lang zo gebleven.

Maar de jaren maken een mens milder en wijzer. Op de lagere school kregen we les van meneer pastoor. Die lessen gingen over heiligen, de ene na de andere plaat werd getoond en allemaal hadden ze een stralenkrans om het hoofd. In mijn kinderlijke onschuld vroeg ik toen of bomen en bloemen ook heilig konden zijn. Maar dat werd me niet in dank afgenomen; ik was een kind van de duivel, werd de klas uitgestuurd, moest te biechten gaan en kreeg nog strafwerk ook wegens godslastering. Ik begreep nog steeds niets van al die ophef, maar mijn antipathie werd herboren in haat. Op de eerste vrijdag van de maand moesten we eerst naar de kerk voordat we naar school gingen. In de kerk werd ik door een non van de communie-bank geplukt, was er was nog geen klassikaal biechten geweest; ik had mijn “godslastering” dus nog niet gebiecht.

Van een spontaan kind werd ik tot een eenzaam kind, dat niet méér dan het allernoodzakelijkste sprak ... en in de godsdienstlessen hield ik mijn lippen koppig gesloten. Ik ging alles haten wat geen boom, plant of dier was; en mijn liefde voor alles wat met de natuur te maken had groeide en groeide. Het is mijn geloof, mijn GOD geworden, want geen enkel mens kan de dingen zo laten groeien, bloeien, zaden laten ontkiemen en laten rijpen. Plant, dier en mens voeden dan de natuur. De SCHEPPING, de EVOLUTIE, de NATUUR ... dat is GODS Wonder. Daar geloof ik in met hart en ziel.

Dit te schrijven was zeer pijnlijk; het was alsof ik naar een zeer emotionele film zat te kijken. Maar pijn kan ook helend werken; ook dat weet ik uit ervaring.

Bij de VKK voel ik me thuis, kan ik mezelf zijn. Er is respect voor elkaars zienswijze; tijd voor een gesprek of uitleg over bepaalde onderwerpen. En vooral de hartelijkheid, de warmte, kortom de liefde die voelbaar aanwezig is.

Lieve mensen, ik ben genezen van mijn negatieve roomse verleden. — (VKK-lid Bloemendaal)

Een heilige, heel makend energie ervaren in je diepste wezen

Mianne Bakker

De eekhoorns rennen rondom de grote eikenboom, een meter van het raam. De vogels zijn druk in de weer tussen de voederplaatsen, de planten, de drinkplaatsen, er is altijd die interactie tussen mij en wat zich er daar afspeelt. Ik laat het gebeuren en de kracht, van dit stukje van mijn leven, vult mij. Als klein meisje had ik deze droom en deze droom die ik nu zie is mijn werkelijkheid geworden, vanuit het huis waar ik woon.

Ik leefde met nog meer dromen. De boskapel van het seminarie van de paters Augustijnen in Nijmegen liet mij een andere werkelijkheid zien. Ik vulde mijzelf met dankbaarheid voor een onzichtbare werkelijkheid die in mij leefde, die ik hoorde en voelde in de gezangen van de Heilige Mis en alle rituelen van de kerkelijke feestdagen. In de houten boskapel kon ik me verschuilen om zonder uiterlijkheden dit alles te ondergaan. Net als de vogels en de eekhoorns zo hun eigen weg gingen, ging ik als jong meisje mijn eigen weg en ik voelde me totaal bij mijzelf. Niemand heeft dit gevoel ooit van mij weg kunnen nemen. Mijn dromen werden steeds meer een werkelijkheid.

Ik ontdekte weer een kapel, twee jaar geleden. (zie foto). Ik was niet zoekende, maar het kwam als het ware naar mij toe, de deuren stonden open en ik onderging mijn dromen weer. Ik voelde de stilte; en dankbaarheid overspoelde me. Vogelgezang vulde de ruimte, de natuur in al haar verstillingsbracht me terug, diep bij mijzelf, ik was weer thuis.

Ik beschrijf in het maandbericht van oktober 2009 mijn gevoelens hierover...."het is bijna onmogelijk te beschrijven wat ik in mij opneem, op het moment dat ik de kapel binnen ga... dan treed ik de andere wereld binnen, mijn binnenste. Alle handelingen die gebeuren, vertaal ik, zonder dit bewust te doen, naar handelingen die in mijn wezen plaatsvinden. Het aansteken van de kaarsen zijn...de lichten in mijzelf. De processie met het zingende binnenkomen...dan zing ik de Onuitspreekbare tegemoet. De wierook...het reinigen van mijn aardse gedachten om zo intens bezig te kunnen zijn met datgene waar het allemaal om draait... mijn contact met het Hogere, het Onuitspreekbare, dat mij de kans geeft om te transformeren in het Wezen dat ik van oorsprong ben. Dat ik dit allemaal kan beleven, kan alleen maar, omdat een ieder... de priesters, de diaken en de mensen in de kerk dit zichtbaar mee beleven vanuit intense betrokkenheid. Dat is voelbaar, er is een heilige, heel makende energie, een energie van eenheid, er is een verbondenheid merkbaar. Dat is ontroerend".

In korte tijd ervaar ik de rituelen van een diakenwijding, de wijding van een vrouwelijke priester, twee bisschopswijdingen en 14 mei zal dan de priesterwijding van Jos zijn. Weer een feestdag midden in de natuur en vanuit alle kanten, vanuit alle kerkjes zullen er mensen hier naar toe komen naar het centrum van de Vrij Katholieke Kerk St. Michael and all Angels in Naarden.

Ik heb themadagen meegemaakt en de rituelen van alle kerkelijke speciale dagen.

Ik beleefde de Goede Week, de rituelen van Witte Donderdag, Goede Vrijdag, Stille Zaterdag om dan uiteindelijk het Paasfeest als het prachtige feest van Opstanding, ook in mijzelf, te ondergaan en dat te vieren in de Heilige Mis en later samen met elkaar in een uitgebreide brunch.

Spiritualiteit onderga jezelf in je diepste wezen, het is een weg die je bewust wilt gaan om zo de totale harmonie te ervaren. Het is een levenslange weg die wonderen op je pad laat zien, maar die je zelf aan moet gaan, omdat het niet een eenmalig gevoel is. Die verdieping is de bijzondere kant van het leven, het kleurt alles wat je verder tegen komt in diepere kleuren.

Pasen kon ik alleen maar zo intens beleven doordat ik de verstillig van de dagen ervoor aan mijzelf heb geschonken. Het leven om ons heen is steeds maar sneller geworden. Het uitbreken van deze versnelling is noodzakelijk om daarna het mooiste terug te ontvangen en dat te kunnen delen met elkaar. Deze droom was mijn derde droom, die wederom een werkelijkheid is geworden. En ik zal het mooiste van het leven steeds doorvertellen.

Mianne Bakker, is lid van de kerkgemeente Naarden en vooral geïnteresseerd in mystiek. ||

"The Ancient of Days"

Beroemde ets/aquarel van William Blake, vervaardigd in 1794.

William Blake leefde van 28-11-1757 tot 12-8-1827.

Deze plaat wordt door velen gezien als de perfecte verbeelding van God. Gezien diens gebruik van de passer, spreekt men in sommige kringen ook over God de Grote Geometer

"Become the sky"

Become the sky

Inside this new Love...die

Your way begins on the other side

Become the sky

Take an axe to the prison wall

Escape

Walk out like someone suddenly

Born into color

Do it Now

You're covered with thick cloud

Slide out the side

Die...and be quiet

Quietness is the surest sign you've died

Your old life was a frantic running from Silence

The speechless Full Moon comes out now

Mevlana Jelalludin Rumi

"she who carries the stone" Nicholas Roerich

Dans in de Leegte

*Lydia Schaap – geïnspireerd door
het voorgaande gedicht van Rumi*

Wervelend draai ik in het rond. Eén met het ritme van de klanken. Ogen dicht, leeg, niet-bestaand en toch, hoe wonderlijk, opgaand in de oneindige werveling van Het Bestaan. Iets Onbeweeglijks beweegt mijn lichaam door de ruimte, door de leegte. Vult mij met dans, beweging, trilling. Een holle bamboefluit waar Het Mysterie een hemels lied door fluit. Noem het: God, Godin, Leegte, Ruimte, Steen der Wijze, Heilige Graal, Bron, Bestaan, Mysterie, Oceaan, Al, Leven, Licht, Liefde...en alle woorden zijn ontoereikend. Zo vaak al getracht beschreven te worden, steeds dieper beseffend dat die pogingen zinloos zijn. Als er al een beschrijving is van Het Bestaan, volgt als een schaduw het tegendeel ervan. Niet-bestaan-bestaan, dood-leven, schaduw-licht, leeg-vol, onbeweeglijke-beweging, niets-alles, rups-vlinder, modder-lotus. Hoe prachtig ook de woorden en beelden, dit alles dekt de wezenlijke lading nooit.

Het Bestaan is Mysterie dat alles overstijgt.

Hoe valt Mysterie te beschrijven? Op het moment dat er een woord aan gegeven wordt, is het geen Mysterie meer. Is er een mentaal etiket op geplakt. Want woorden, hoe inspirerend ook, zijn taal, voortkomend uit de "mind".

Een gedicht komt Het Mysterie meer nader dan een tekst. Het blijven woorden, maar vanuit gevoel en innerlijke ervaring gerangschikt. Ze trachten het logisch denkend brein, op een dwaalspoor te brengen. Even kan "ik" er niet bij, kan het niet meer volgen en dan, ja alleen dán, kan er "iets" gebeuren. Valt er een Stilte. Is er Het Onbeschrijfelijke. De Leegte die onmiddellijk gevuld wordt door Het Mysterie Zelf. Zij vult de holle bamboefluit met woorden, klanken, ervaringen, Zij draagt de Steen van Wijsheid.

Zij is Een Dans in De Leegte.

Zij raakt aan, ontroert, trilt in een gebied, dichterbij dan de eigen hartenklop. Echter ver weg van het denken. Daar waar kennis, gedachten, analyses, logische gevolgtrekkingen, begrippen, beoordelingen niet komen kunnen.

De Mystieke Stille Leegte, bruisend van leven in het mensenhart. Waar ook kracht en moed leven om De Leegte daadwerkelijk te betreden.

Zero-point, waar alles sterft wat ooit door het onwaarachtige is gedacht, bedacht. En in het kielzog ervan sterft er een geconstrueerd ik, dat dacht dit of dat te zijn, (nog) niet te zijn, ergens naar te moeten streven, altijd op weg naar een denkbeeldige toekomst waar geluk te vinden is. Hopend het einde van de regenboog te bereiken waar de pot met goud te vinden is. Ik, die altijd in verleden of toekomst leef, maar nooit in het enige moment dat er is: Nu. Doe ik bewust de afwas? Heb ik daar ten volle vrede mee? Lap ik een raam en ben ik bewust in die handeling? Of drijven mijn gedachten naar gisteren, naar flarden van gesprekken, gezichten, gevoelens, herinneringen? Stofzuig ik de kamer, in volle overgave aan wat er te doen valt, in dat moment van Nu? Of maak ik plannen om te ontsnappen aan de leegte van morgen, hoop ik erop dat het anders wordt, droom ik van geluk, van nieuwe kansen?

Wat vergt het moed in te zien, dat alles wat ik heb gedacht, bedacht, gedaan, heb nagestreefd, zocht, hoopte, geloofde, verlangde, zich afspeelt in een onbewuste toestand, onbewust van het Nu. Dát inzicht maakt dat het afgescheiden, wanhopig zoekende, vastklampende ik, uitgeput, het opgeeft en buigt voor de Stilte, De Leegte, waar de éénheid met al het bestaande leeft.

Zij staat klaar en wacht op dát moment van aanvaarding en overgave.

Het Mysterie danst Nu door alle vormen, maar ik ben Haar niet gewaar. Zij wordt geboren uit de baarmoeder van mijn Bewustzijn in hier en nu. Zij alleen zal in elk waarachtig verlangen, vanzelf, voorzien.

“Reeds vóór u vraagt, heb Ik u al verhoord”. “Zie, de leliën des velds...”.

Durf ik los te laten en Het Levensmysterie blindelings te vertrouwen?

De lege blauwe hemel te zijn en te stoppen met mij te veréenzelvigen met de wolken? Eenvoudig, in Zen, hout te hakken en water te dragen?

Ben ik bereid niemand te zijn, niets te willen of te weten? Alles wat bekend is te verliezen? Om Het Onbekende te winnen?

Leegte, wachter op de drempel van het kasteel. Durf ik door die poort te gaan? Het Dansfeest, dat geen begin of einde kent, wacht in de lege danszaal van Bewustzijn. Het Feest wordt, door het tumult van de immer rusteloze gedachtewereld, niet opgemerkt. De hemelse dansmuziek wordt niet gehoord. Ik blijf weglopen van de Leegte. Bang als ik ben dat betovering, in de Leegte, niet bestaat en mijn koets zal veranderen in een pompoen. Is het te mooi om waar te zijn...?

Kan ik Het Onbekende vertrouwen? Waar geef ik me aan over? Is er überhaupt een “ik” dat zich kan overgeven? Langzaam, maar zeker verliest het ik de controle en is doodsbang te sterven. Biedt grote weerstand.

Toch is daar altijd Het Feest, waar de innerlijke ridder danst met de bevrijde schone jonkvrouw. Zij zal haar glazen muiltje nooit meer kunnen verliezen.

Zij is bevrijd van de onbewuste vuurspugende draak. Hij blijkt een zinsbegoocheling te zijn, als De Leegte zich vult met de eeuwigdurende stille....

“Dans in de Leegte”

Is het dat Ik Godin Ben

Laat mij dan...

Aan de andere kant van de boot

Mijn netten uitwerpen

En zien dat ze zullen overvloeien

Van Liefde en Vreugde

Laat mij dan...

Opstijgen uit het duistere dal

De feniks, getooid met veren van Licht

En zingen over “ Het Feest..”

Dat in mij Leeft

Is het dat jij God Bent

Laat jij dan...

Een volmaakte cirkel beschrijven

En het delen met mij

Als je mij innerlijk streelt

Spieren zich ontspannen

Laat jij dan...

Knielen voor De Liefde in mij

En in jouw Zelf..

Het zwaard ontvangen van moed

Als ridder in dienst van Haar

Is het dat wij GodGodin Zijn

Laat ons dan...

Vertrouwen op Het Leven

Riskeren het bekende te verliezen

Om te ontwaken in het Onbekende

Oplossen in De Ene Stille Liefde

Laten wij dan...

De Kracht Zijn om los te laten

Het Vermogen Zijn dankbaar te aanvaarden

DE LIEFDE Zijn die alles opent

In een eeuwigdurende Dans in de Leegte

Lydia Schaap, (kg. Amsterdam) moeder van twee zonen, is werkzaam geweest als docente en 'loopbaan-coach', en is geïnspireerd door Het Leven, waardoor er een diep bewust-zijn is voor dat leven in en om haar heen.

Ochtendgloren - foto: Rudolf H. Smit

Twee nieuwe priesters geïnterviewd

Lambèrt de Kwant

Mevrouw Ietske Engelse-Schurink

werd op 26 maart 2011 tot priester gewijd te Naarden en is ingedeeld in de kerkgemeente St. Franciscus te Rotterdam.

Ietske Engelse: “Ik zie mijn wijding als een uitbreiding van de dingen waarmee ik al bezig was”

Eigenlijk was Ietske Engelse enigszins verrast door de aandacht in Reflectie voor haar wijding. Zij is als het ware grootgebracht in de VKK-traditie. Haar moeder was Vrij-katholiek en theosofoe en kwam dus vanaf haar zevende in de kerk. Tot 2002 was het nooit in haar opgekomen om überhaupt aan het altaar te werken.

“Toen mijn man Ronald gewijd werd, kwam dat echter wat meer in beeld. Er was behoefte aan meer altaardienaren. Ik wilde ook niet zo nodig die wijdingen, maar in een gesprek met de toenmalige bisschop, dus in de tijd dat de vrouwenwijdingen vrij kwamen, raadde hij mij aan toch die opleidingen te gaan doen. Maar ik ben er toen niet vanuit gegaan dat ik priester zou worden. Het maakt ook niet zo uit wat je doet. Of je nu altaardienaar bent of leiding geeft aan de andere dienaren is niet zo van belang. Maar naarmate ik meer in die hogere wijdingen terecht kwam, wilde ik wel meer doen dan enkel met een wierookschuitje achter iemand aanlopen. Het priester worden was voor mij meer een mogelijkheid dan dat het een ambitie van me was. Niet dus omdat ik zo nodig moest.”

Nadat Ietske de opleiding had gedaan, kwam het er toch van en werd zij tot priester gewijd en stond zij samen met echtgenoot priester Ronald Engelse aan het altaar, wat zij overigens al gewend was in andere functies. Die dag ervoer ze niet als een totaal nieuwe start, maar meer als een uitbreiding van de dingen waarmee ze al bezig was.

“Ik heb het in ieder geval niet als een totaal nieuwe start ervaren. Ik heb die dag helemaal over me heen laten komen en niet van te voren gedacht wat ik zou gaan ervaren. Natuurlijk heb ik mij goed voorbereid op de handelingen die ik moest ondergaan en anderen zouden doen. Ik heb het allemaal gewoon over me heen laten komen, maar me natuurlijk wel voorbereid op datgene waarin ik wel actief moest zijn.

En ik ben enorm getroffen door de enorme warmte van alle aanwezigen”, aldus Ietske.

De heer Jos Wiema

werd op 14 mei 2011 tot priester gewijd te Naarden, in welke kerkgemeente van de H. Michael en alle Engelen hij ook als priester is ingedeeld.

Jos Wieman: “Onvergetelijk, mooi en zonnig van buiten maar vooral bij mij innerlijk”

Eigenlijk had Jos nooit de ambitie priester te willen worden, maar is er langzamerhand naar toe gegroeid en heeft het zelf al

Mgr. Peter Baaij zalft de handen van de nieuwe priester. Rechts priester Parcival van Gessel, eerstaanwezend priester van de kerkgemeente Naarden.

Na de zalving gaat pr. Jos Wieman op weg zijn handen te drogen om daarna de H. Mis met de bisschop mee te celebreren.

enkele jaren als een roeping ervaren. Bij zijn diakenwijding is er eigenlijk al door de toenmalige geestelijkheid vanuit gegaan dat hij priester zou worden. Het priesterschap stond dus vanaf dat moment eigenlijk al open, zodat hij er in die jaren naar is toegegroeid.

In december 2010 gaf de eerstaanwezend priester van Naarden aan, dat wat hem betrof de weg vrij lag om een datum voor de wijding te prikken.

Jos: “Ik heb met horten en stoten de opleiding gevolgd, wat te maken had met het spanningsveld tussen mijn werk als docent ICT en de Kerk. Daar is evenwicht in gekomen.”

De priesterwijding zelf heeft Jos Wieman ervaren als onvergetelijk, mooi en zonnig van buiten maar vooral innerlijk.

“Ik ervoer een gezamenlijke harmonie en toewijding van allen zoals ik nooit tevoren heb mogen beleven.”

“Wat mij direct al heel erg ontroerde, was de verrassend grote aanwezigheid en deelname van familie, vrienden en kennissen en het aantal aanwezige priesters, dienaren, geestelijkheid en niet te vergeten beide bisschoppen. De begeleiding en warmte van regionaris Mgr. Peter Baaij, die de wijding verlichtte heeft me diep geraakt.”

Doordat hij al vaker betrokken was bij priesterwijdingen, was hij voorbereid op wat hem te wachten stond, maar hoe hij het zelf zou gaan ervaren, wist hij niet.

“De belangstelling was veel groter dan ik had ingeschat. Die dag heb ik heel bewust mogen beleven en ervaren, zeker wat de dienst zelf betreft. Ik kon mij openstellen en kon het daarom ook heel intens in de diepere en geestelijke lagen bewust ervaren.

Dan gaat er wel veel door je heen natuurlijk en ervaar je achtereenvolgens vooral bij de handoplegging door de bisschoppen en aanwezige priesters; alsook bij de “aankleding” met de priestergewaden en zeer zeker bij de zalving van je

handen veel rijkdom en ruimte. Het reikt veel verder dan alleen hier en nu in dit aardse. Ik heb het omschreven alsof mijn schedeldak ‘open’ ging en vol kon stromen. Een diepe vrede en grote dankbaarheid overspoelde mij.

Het klinkt wellicht overdreven, maar voor mij was het een ervaring waarin de palmen van mijn handen gloeiden van kracht en de sterke behoefte om die kracht, die niet van jezelf is, over te brengen naar iedereen!

Voor mij had dat alles een diepe impact, die nog steeds doorwerkt. Er wordt als het ware een kanaal geopend en ik heb dat ook als zodanig mogen ervaren.

Na de wijding verkeer je toch in een soort roes en ben je geestelijk op een andere golflengte, maar je staat tegelijk wel weer met beide benen op de grond.

Natuurlijk probeer je jezelf vooraf een voorstelling te maken van dat alles, zeker als je al meerdere priesterwijdingen van heel dichtbij hebt mogen beleven. Maar ... je ervaart het pas écht in je innerlijk op het geëigende moment.”

* * *

Raam in de VKK-kerk te Amsterdam

BOEKENINFO

Aat-Lambèrt de Kwant

Recent verschenen.

Sid Bachrach:
Zo zoet als honing.
Ten Have 2011

In *Zo zoet als honing* verklaart Sid Bachrach de 22 letters van het Hebreeuwse alfabet en legt hij steeds verbanden met meditatie. Een boek vol tijdloze wijsheid, geworteld in de oude traditie van de rabbijnen.

Er bestaat een prachtige gewoonte: tijdens de eerste les Hebreeuws schrijven joodse kinderen de letters van het Hebreeuwse alfabet met honing op een schoolbord. Een voor een volgen ze de lijnen van elke letter met hun vingers.

Deze en vele andere verhalen zijn in dit treffende boek prachtig beschreven. De uitleg van de letters is gebaseerd op authentieke rabbijnse legendes en nieuwe inzichten in de joodse traditie. Bij elke letter staat een meditatie-oefening die naadloos aansluit bij de inhoud van de verhalen.

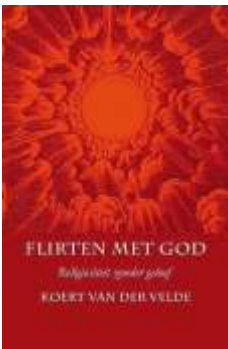
Een boek voor iedereen die nieuwsgierig is naar de oorsprong van de universele menselijke waarden, én voor wie van verhalen houdt over sociale rechtvaardigheid, verzoening, 'mindfulness' en tijdloze wijsheid. Zie ook www.sidbachrach.com

Chögyam Trungpa:
Je gezonde kern –
boeddhistische psychologie.
Ten Have 2011

De westerse psychologie gaat voorbij aan kernthema's van ons bestaan zoals levensangst en hardvochtigheid. Het boeddhisme biedt vanuit zijn (holistische) perspectief waardevolle aanvullingen. De boeddhistische benadering gaat er vanuit dat we allemaal geboren worden met een fundamentele geestelijke gezondheid. Trungpa wil ons helpen met deze gezonde kern in contact te komen.

Deze Tibetaanse meester (1940-'87, bekend van vele boeken) licht toe hoe vanuit de boeddhistische definitie van gezondheid, het belang van meditatie en bestudering van onze eigen geest, gekomen kan worden tot begrip voor en werken met anderen. In drie delen: Meditatie, Geest en Psychologie wordt dieper ingegaan op meditatie, begrijpen van de aard van de geest, ontwikkeling van het ego en neuroses vanuit boeddhistisch perspectief en hoe te werken met anderen vanuit de beoefening van meditatie. In het gehele boek wordt telkens verband gelegd met westerse psychologie/ psychotherapie. Door de unieke, prikkelende wijze van woord- en begrippengebruik geeft Trungpa een verfrissende kijk op de westerse psychologie en tegelijk verdiepend inzicht in de boeddhistische psychologie

Koert Van der Velde:
Flirten met God -
Religiositeit zonder geloof.
Ten Have 2011.

Onlangs promoveerde Koert van der Velde op dit proefschrift. Als oud-redacteur van *Trouw* kreeg hij in die krant ruim gelegenheid zijn inzichten toe te lichten.

Het boek bestaat uit journalistieke reportages waarin 'sporters en kunstenaars vertellen hoe zij religieus zijn, terwijl ze niet geloven'. Met dergelijke verhalen vulde Van der Velde een aantal jaren lang een rubriek in *Trouw* (religieuze belevenissen).

Flirten met God doen mensen die niet geloven, maar wel soms iets beleven wat je religieus kunt noemen. Omdat ze niet geloven – niet in God en niet in geen God – is elke beleving op dit gebied ambigu: was er iets of was het niets? Het was een flirt. Deze nieuwe manier van reli-

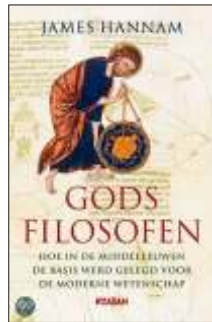
giositeit lijkt in opkomst te zijn, maar is volgens mij net zo'n voorbijgaand begrip als "ietsisme". Daar hoor je ook weinig meer over.

Flirten met God is een speurtocht naar het fenomeen 'religieuze ervaring zonder geloof'. Aan de orde komen vragen als: zijn geloofsvoorstellingen eigenlijk kwesties van smaak? Kan iedereen die dat wil iets religieus beleven? En wat is religiositeit? De auteur heeft zelf uitgebreid geëxperimenteerd met religiositeit – zonder geloof, onder meer in de middeleeuwse kerk van Vézelay. Hiervan doet hij uitgebreid verslag in dit onconventionele boek.

Joke Litjens:
De reis naar binnen –
Twaalf vrouwen en de kracht van hun spiritualiteit.
Ten Have 2011.

Als je in de tweede helft van je leven bent aanbeland, hoe ga je dan om met spiritualiteit? Hoe kijk je terug? En vooral: hoe kijk je vooruit naar wat je nog kunt en wilt verwachten? In 'De reis naar binnen' staan portretten van twaalf sterke vrouwen, die geknokt hebben om uiteindelijk hun leven te leiden zoals ze dat zelf wilden. Ook op spiritueel vlak hebben ze vaak geworsteld om hun eigen weg te vinden. Deze vrouwen hebben jarenlang gezocht om uiteindelijk de spirituele reis naar binnen te kunnen maken; ook Joke Litjens zelf. De geportretteerde vrouwen hebben een zeer diverse achtergrond: van boerin tot abdis en van verpleegkundige tot advocaat. Gesprekspartners als Annemiek Schrijver, Susan van der Schot en Annelien de Winter-Wijffels passeren de revue. Ook schetst Litjens een openhartig portret van zichzelf, nadat ze door Annemiek Schrijver was geïnterviewd. Joke werkte veertien jaar bij de KRO als mediapastor. In juni 2010 begon ze voor zichzelf in Werkplaats voor de Ziel. Ze leidt retraites en pelgrimsreizen, en treedt op als inspirator tijdens workshops en lezingen. Openhartige en persoonlijke portretten voor vrouwen van alle leeftijden

James Hannam:
Gods filosofen –
hoe in de Middeleeuwen de basis werd gelegd voor de moderne wetenschap.
Nw. Amsterdam 2010

"Middeleeuws" is synoniem geworden voor wreedheid en onbeschaafd gedrag. Toch waren Galileo, Newton en de Wetenschappelijke Revolutie niet mogelijk geweest zonder het werk van middeleeuwse geleerden en wetenschappers. In 'Gods filosofen' veegt James Hannam de vloer aan met veel mythen over de Middeleeuwen. Hij toont aan dat men in de Middeleeuwen niet dacht dat de aarde plat was en dat Columbus ook niet "bevees" dat het een bol was; de Inquisitie zette niemand op de bandstapel vanwege zijn wetenschappelijke inzichten en evenmin was Copernicus bang voor vervolging; geen enkele paus heeft geprobeerd het getal nul of anatomisch onderzoek op mensen te verbieden.

Het boek wil een eerbewijs zijn aan de vergeten wetenschappelijke prestaties van de Middeleeuwen, aan de vooruitgang die dikwijls eerder dankzij dan ondanks de invloed van het christendom en de islam werd geboekt. Ook op technologisch gebied vonden doorslaggevende ontwikkelingen plaats: de bril en de mechanische klok werden bijvoorbeeld beide in het Europa van de 13de eeuw uitgevonden. Een epische reis door zes eeuwen geschiedenis.

Het boek wil een eerbewijs zijn aan de vergeten wetenschappelijke prestaties van de Middeleeuwen, aan de vooruitgang die dikwijls eerder dankzij dan ondanks de invloed van het christendom en de islam werd geboekt. Ook op technologisch gebied vonden doorslaggevende ontwikkelingen plaats: de bril en de mechanische klok werden bijvoorbeeld beide in het Europa van de 13de eeuw uitgevonden. Een epische reis door zes eeuwen geschiedenis.

Mirjam van Biemen:
In stilte - Retraites in Nederland en België.
Athenaeum-Polak & Van Genneep.

Onlangs interviewde ik collega Mirjam van Biemen over haar boek, waarin zij de retraites beschrijft die zij meemaakte. Het was een heel openhartig gesprek waarin zij zonder terughoudendheid vertelde over haar ervaringen. Afkomstig uit een atheïstisch nest, maar op zoek naar rust en ontspanning, besloot zij haar hectische televisiecarrière voor een paar maanden te laten voor wat het was, en verschillende retraites te ondergaan. Ze schrijft over haar ervaringen en spreekt met voorgangers, monniken en goeroes. Ook laat ze andere rustzoekers aan het woord.

Zij ging ook moedig de confrontatie aan met zichzelf en is daar ook heel open over.

Haar boek bevat uitgebreide ervaringsbeschrijvingen van zeven verschillende vormen van retraite: Vipassana, Hare Krishna, Advaita, de orthodox rooms-katholieke retraite, Vision Quest, Soefi en straat-retraite en zij beschrijft ze op een manier die diep raakt.

Haar ervaringen zijn sec beschreven zonder enige vorm van afweging tussen de verschillende vormen van retraite. Moedig is dat zij ook meedeed aan een straatretraite, een beklivende, hedendaagse spirituele praktijk, waarbij zij een aantal dagen en nachten op straat leefde. Het is een intens groepsgebeuren en een diepgaande ervaring van grondeloosheid en loslaten. Ik vind het een van haar boeiendste beschrijvingen. In een voorwoord en nawoord licht de schrijfster de redenen toe waarom ze dit heeft gedaan en hoe ze het uiteindelijk beleefd heeft.

Mirjam van Biemen (1974) is journaliste en werkte een aantal jaren als radio- en televisiemaakster voor de KRO.

Agnes Holvast:
Leven met de beminde –
negen jaar in een besloten klooster.
Ten Have 2011.

Agnes Holvast beschrijft, in een weer zo'n openhartig en ontroerend boek, hoe ze haar spirituele weg ontdekt door toe te treden tot een clarissenklooster. Na ruim negen jaar vertrekt ze weer en zet ze haar weg voort in de wereld. Het doet denken aan het in 2009 bij Ten Have verschenen boek van Miek Pot "Naar het hart van mijn ziel, 12 in een kluisenaarsklooster."

Op de dag dat ze 27 wordt, treedt Agnes Holvast toe tot een besloten klooster in Noord-Brabant, op zoek naar stilte, God en spiritualiteit. Holvast beschrijft haar leven in het klooster liefdevol. Ze besteedt veel aandacht aan haar spirituele weg naar binnen, om God en zichzelf te leren kennen. Het dagelijks leven in het klooster brengt haar veel, maar kost ook moeite. De overgave aan het kloosterleven betekent dat ze het contact met haar dierbaren moet missen, evenals intimiteit en seksualiteit. Desondanks ontwikkelt ze een sterke band met haar medebewoners.

Langzamerhand ontdekt ze de zin van de dingen in zichzelf en om haar heen. Ook groeit er een bijzonder contact met mensen buiten het klooster die de kloosterkerk regelmatig bezoeken; een meisje van zes dat ze in die negen jaar ziet opgroeien, een stel woonbootbewoners en een kleine crimineel. Dit contact vormt de opmaat voor de weg naar buiten. Uiteindelijk besluit Agnes uit te treden.

"Vanaf mijn 18e jaar heb ik gezocht in mijn leven. Letterlijk over de wereld, tot ik erachter kwam dat God in mijn hart woonde."

In het klooster kon ze zich goed concentreren op het zoeken naar God, haar grote liefde of Beminde. Haar beeld van het kloosterleven was eerst niet zo positief, maar is sterk bijgesteld. 'Eerst vond ik die vrouwen in habijt wat ouderwets. Ik dacht: ze kunnen waarschijnlijk niet aan de man komen. Maar het waren heel prettige, eenvoudige, menselijke vrouwen.' Toch verliet ze het klooster weer, en koos ze voor een gezinsleven. Al was dat voor haar wel een grote overgang.

Sylvia Saakes:
De logica van een crisis.
Zwerk 2011

Wie te maken krijgt met een crisis (ze lijken steeds meer voor te komen) en hulp zoekt, krijgt te horen dat die zo snel mogelijk bezworen moet worden. Je past niet meer in het patroon van de moderne (hectische) samenleving.

Sylvia Saakes draait het om en spreekt van de logica en ook van de zin van een crisis. Zij gaat in op de logica van een individuele crisis. Zij laat zien hoe we ons verzetten tegen een crisis, omdat we zo graag terugwillen naar de persoonlijkheid die we daarvoor dachten te zijn.

In crisissituaties hebben we de neiging ertegen te willen vechten, ervoor te willen wegvlugten of erdoor verlamd te raken: *Fight, Flight or Freeze*. In dit boek komt de schrijfster met een vernieuwende vierde optie die zich kan voordoen tijdens een crisis: je kunt ook onverwachts doorschieten naar een diepere bewustzijnslaag, de laag van "zijn" en essentie. Een bevrijdende ervaring, *being Free!* Vanuit die laag is er een geheel andere kijk op jezelf en de crisis mogelijk. Een crisis kan je

verstrikt doen raken in twijfel en paniek, in moedeloosheid en leegte, in emoties van angst, verdriet, woede of haat. Je kunt de oorzaak in jezelf of buiten jezelf zoeken, maar je kunt ook op deze gevoelens afstemmen en ze transformeren. Er is een draagkracht in je die dit mogelijk maakt. Een crisis reikt je innerlijk precies de kwaliteiten aan, zoals die van inzicht, troost, moed en liefde, die nodig zijn om een crisis te helen. Met de Methode n/u (noodlot of uitdaging) beschrijft Saakes een helder, duidelijk stappenplan, hoe een crisis vanuit een ruimer perspectief juist een ervaring kan worden om de diepere bewustzijns-laag van 'zijn' en essentie direct te ervaren, waardoor het een verrijking van je leven wordt.

Haar boek bevat oefeningen die je al wachtend op de trein kunt doen en oefeningen voor diepgaande heling en innerlijke transformatie; over de logica van gevoelens en emoties bij trauma, depressie, burn-out, bij een crisis zonder naam of onder andere naam en bij lichamelijke pijn.

Duane Elgin:
Houd het simpel! Rijk van binnen, maar eenvoudig naar buiten.
Ankh-Hermes 2011.

Het is tijd om ons leefpatroon drastisch te veranderen. Steeds meer mensen willen hier iets aan doen en veranderen hun dagelijkse doen en laten. "Houd het simpel!" brengt de balans terug in je leven en is een antwoord op de ingewikkelde uitdagingen van deze tijd. Elgin laat zien hoe we op een natuurlijke, duurzame en eerlijke manier kunnen leven en tegelijkertijd een grote invloed hebben op de wereld en de mensen om ons heen

en deze drastisch kunnen veranderen. Weer een zelfhulpboek, maar wel een van de betere.

Alberto Villoldo:
Sjamanistische weg van verlichting.
Ankh-Hermes 2011

Intense gebeurtenissen – denk aan het aangaan van relaties, het verlies van dierbaren, het krijgen van kinderen, rouwen of ernstig ziek worden – veroorzaken emoties die lang in ons systeem blijven zitten; zij vervuilen ons letterlijk. Vaak worden deze emoties door ons niet of nauwelijks goed verwerkt. Door gebruik te maken van sjamanistische wijsheden gecombineerd met de nieuwste inzichten van de neurobiologie laat Vil-

loldo ons zien hoe we, door deze emoties te verluchten en echt te voelen, het juiste pad kunnen blijven bewandelen. Initiaties worden krachtiger door persoonlijke uitdagingen aan te gaan. We leren om op positieve wijze mensen en situaties los te laten, we worden heel, we worden schoon en kunnen terugkeren naar onze natuurlijke innerlijke rust.

Malcolm Stewart:
Eeuwige patronen van de heilige geometrie.
Ankh-Hermes 2011

Malcolm Stewart heeft een opmerkelijk geometrisch patroon ontdekt, het 'Starcut-diagram'. Dit patroon lijkt op het eerste gezicht een eenvoudige manier om de lijnen en oppervlakte van een vier-

kant te verdelen. Na uitgebreid onderzoek blijkt echter dat het diagram opmerkelijke wiskundige kenmerken bezit, en dat het wellicht de oorsprong is geweest van het numerieke systeem dat gebruikt werd bij het ontwerpen van plattegronden, gebouwen, fresco's, etc. De Starcut vormt zodoende over de hele wereld de basis van vele, vaak symmetrische patronen. Dit is onder andere te zien in Egypte bij de Piramide van Cheops; in Europa bij een fresco van Rafaël; en in Azië bij het Vedische vuuraltaar. Stewart beschrijft zijn vele nieuwe ontdekkingen, en brengt op een originele manier de heilige geometrie tot leven.

Thierry Salmeron:
De mens is een god... vermomd als ezel.
Petiet 2011

Thierry Salmeron en Yann Christophe geven in het Franse taalgebied lezingen die grote aandacht trekken door hun directheid en eenvoud. Hun belangrijkste advies aan de mens is om eens op te houden met die chaos in het hoofd, die eindeloze stroom nutteloze gedachten over hoe het was en hoe het misschien gaat worden. Het is bepaald niet

'nieuw' om de medemens te wijzen op het belang van leven in het NU, maar dit boekje maakt duidelijk hoe onze ongestructureerde gedachten dag in dag uit het zaad van onbehagen zaaien. De mens is de architect van zijn eigen werkelijkheid. De wereld om hem heen is slechts een reflectie van de chaos die rondwaalt in zijn hoofd. Thierry en Yann komen niet met de zoveelste theorie om die zelfbedachte problemen op te lossen, maar ze ontmaskeren de programmering die daar achter zit. Pas als we nuchter kijken naar de manipulatie van onze eigen gedachten, die ons in een voortdurende oorlog brengt met wat we in ons diepste wezen zijn, kunnen we ons zelf verlossen en aan het echte leven beginnen.

W. Arnzt e.a.: What the bleep do we know!? Servire 2011

Deze verzorgde en zeer rijk geïllustreerde uitgave verschijnt naar aanleiding van een in het alternatief circuit populair-wetenschappelijke Amerikaans docu-filmdrama over de zelfscheppende relatie tussen bewustzijn en werkelijkheid vanuit verschillende wetenschapsdisciplines en door alternatieve denkers. Deze denkers (waarin de kwantumfysici centraal staan) zijn naast het feit ze zich intensief met de bovenstaande materie bezighouden, mede gekozen omdat ze interdisciplinair denken en werken. Er wordt hier dan ook veelomvattend opzette gepresenteerd naar een eenheidsscheppende theorie en praxis, waarbij vooral de scheppende kracht van bewustzijn een hoofdrol speelt. Thema's zijn dan ook: de scheiding tussen religie en wetenschap, wat is werkelijkheid?, geest boven materie, emoties, verslavingen, (kwantum)brein en de verstrengelingstheorie. Hoewel vooral de kwantumtheorie niet voor iedereen gemakkelijk te begrijpen zal zijn, is het boek 'op zijn Teleacs' voor iedereen zo leesbaar mogelijk gemaakt door onder meer de persoonlijke aanspreekvorm, samenvattende teksten in de marge, ruime witmarges en de persoonlijke opdrachten.

Dr. Jeffrey Long: Bijna-doodervaringen — Wetenschappelijke analyse en ervaringsverhalen. Arbeiderspers 2010.

De oncoloog Jeffrey Long schreef een boek over bijna doodervaringen. Dit boek werd onmiddellijk na verschijnen een bestseller. Long heeft een bijzondere organisatie in het leven geroepen die zich bezighoudt met de bijna doodervaring. Deze organisatie verzamelt de ervaringen van de 'bijna dood'-mensen. Long heeft deze ervaringen bestudeerd en geanalyseerd. Pim van Lommel, auteur van Eindeloos bewustzijn, schreef:

De arts Jeffrey Long heeft in 1998 de website NDERF opgezet om zoveel mogelijk informatie over de inhoud en gevolgen van een bijna-doodervaring (BDE) te verzamelen. Door een grondige en systematische bestudering van de aldus vergaarde gegevens komt Dr. Long tot de conclusie dat een BDE een bijzondere bewustzijnservaring is die in alle culturen wordt gemeld en niet afhankelijk is van een al dan niet religieus mensbeeld. Een zeer ingrijpende, transformerende en universele ervaring bovendien, die niet te verklaren is op basis van actuele fysiologische of psychologische inzichten. Verder concludeert Long dat wetenschappelijk bewezen is dat de dood niet het einde is, maar veeleer een overgang naar een andere bestaansvorm. Persoonlijk ben ik van mening dat dit inderdaad uiterst waarschijnlijk is, maar dat 'hard' wetenschappelijk bewijs vooralsnog ontbreekt. Zijn boek is een interessante en nuttige aanvulling op de reeds bestaande literatuur over BDE.'

Long is een stralingsoncoloog en heeft vanaf 1998 via de website 'Near Death Experience Research Foundation' (zie www.nderf.org) mensen met een bijna-doodervaring (BDE) gevraagd een vragenlijst in te vullen. Op basis van de onderzoeksresultaten van meer dan 1300 respondenten komt deze 'Amerikaanse Pim van Lommel' tot de conclusie dat er leven moet zijn na de fysieke dood. Het bewijs voor een leven na de dood onderbouwt hij door negen redeneerlijnen. Een daarvan is dat personen die vanaf hun geboorte blind zijn na een BDE visuele ervaringen kunnen beschrijven, een andere het feit dat ook kinderen melding maken van een BDE. Volgens de auteur is er voorts sprake van een BDE als deze voldoet aan een of meer van door hem onderscheiden ervaringen, zoals een tunnel doorgaan, een mystiek licht zien of overleden familieleden zien.||

Deze foto vormde de basis van de voorpagin van het vorige nummer. Nu u deze plaat in kleur kunt bekijken, kunt u zich gemakkelijker voorstellen dat sommige astronomen, bij het aanschouwen van deze schitterende opname gemaakt door de Hubble-telescoop, uitriepen dat ze hier het "Oog van God" aanschouwden.

De min of meer officiële naam van deze onmetelijk grote nevel in het Heelal is: Hourglass-Nebula – in het Nederlands: Zandloper-nevel.

* * *

*Vanmorgen zag ik door de kieren
van de gesloten luiken licht,
dat straalde over mijn gezicht
en al het stof als vuur deed vieren.*

*toen werd mijn kamer warm tot op het bot
en op de kast begon de klok te zingen
van ruisende herinneringen
en plotseling verscheen mij god.*

Neeltje Maria Min

....Wie zonder zonde is....

Carla Brinkma

In de gang van de kerk van onze kerkgemeente te Zwolle hangt weer een nieuw wandkleed van Greetje van Rijswijk. Zij gaf haar werk een bijzondere titel, eigenlijk twee titels:

*De overspelige vrouw,
én
Wie zonder zonde is, werpe de eerste steen'*

Die tweedeling zit óók in het werk van Greetje: bovenaan, de achtergrond is heel anders van kleur en beweging dan de voorgrond. De kleur van de achtergrond is prachtig genuanceerd in blauw/groen, een beetje koel en afstandelijk. Het zijn de Fari- zeeërs en Schriftgeleerden die oordeelden, maar door het ant- woord van Jezus een voor een stilletjes weglopen. De voorgrond daarentegen heeft veel warme kleuren, rood, roze, oranje; er is beweging, passie, nabijheid, betrokkenheid.

Jezus die iets in de aarde schrijft, vrouwen die toekijken, ge- richt op wat er gebeurt.

‘Wie onder u zonder zonde is, werpe de eerste steen’ (Joh.8, vers 7) is het antwoord van Jezus op de vraag van de schrift- geleerden. Zij herkennen onmiddellijk wat Jezus bedoelt met zonde. Geldt dat voor ons ook? Wat betekent het woord ‘zonde’ eigenlijk? In ons Calvinistische landje vaak een zwaar beladen begrip en het heeft menigeen van levensvreugde be- roofd: ... we zijn zondig, ‘geen knip voor de neus waard’. In ‘de Van Dale’ staat achter zonde: overtreding van goddelij- ke en zedelijke voorschriften. Maar wat wordt er bedoeld met goddelijke voorschriften? Door verschillende interpretaties daarvan zijn daar, door de eeuwen heen, oorlogen door ont- staan.

In “De Wetenschap der Sacramenten” wijdt bisschop Leadbeater een heel hoofdstuk aan het “Confiteor” waarin het woord ‘zonde’ uitgebreid aan de orde komt. Leadbeater zegt daar: “Zonde is alles wat tegen de goddelijke Wil ingaat”; en iets verderop zegt hij: “Wanneer iemand ten volle begreep wat hij bezig was te doen, wanneer hij zondigde, zou hij het niet doen. Veel verkeerde daden vloeien voort uit hebzucht en harts- tocht”, (blz. 94, 95). Het is een disharmonie uit onwetendheid. In de Griekse bijbelvertaling staat voor het woord ‘zonde’: hamartanou. Een van de betekenissen daarvan is: het doel missen. Je zou dus kunnen zeggen, dat zonde een verkeerde gericht- heid is: ...we zijn meer gericht op het materiële dan op de geestelijke werkelijkheid. Maar ook als we druk zijn met spiri- tuele ‘zaken’ kunnen onze materiële motieven van toe-eige- ning en willen bezitten een grote rol spelen. Een extra moeilijkheid voor ons mensen is, dat we ook niet goed gericht zijn, als we alleen gericht zijn op de geestelijke wereld. We zijn pas echt méns als we harmonie vinden in het hemelse en het aardse, als we brug kunnen zijn tussen deze werelden; als we onze ziel de ruimte kunnen geven om tempel te kunnen zijn, een plek waar hemel en aarde samenkomen.

Carla Brinkma is subdiaken in de kerkgemeente H. Michael te Zwolle.

Greetje Vermeulen van Rijswijk begon op haar 20ste (te Leiden) met boetseren o.l.v. een goede en sterk stimulerende leraar. Na haar ver- huizing naar Zwolle begon ze met het maken van wandkleden en later van textiele werkvormen. Greetje: “Mijn werk betekent heel veel, zo niet alles voor me. Voor mezelf noem ik het de ademhaling van mijn ziel. Ik laat me inspireren door emoties, belevenissen en bijbelse ge- schiedenissen, waarbij ik het gevoel heb dat het werk zichzelf bouwt.

greetjevanrijswijk@hotmail.com

* * * * *
* * *
*